

МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ЎНІВЕРСІТЭТ
Гістарычны факультэт

Праграма ўступных выпрабаванняў
пры паступленні для атрымання паглыбленай вышэйшай адукацыі

Спецыяльнасць 7-06-0222-01 Гісторыя

Спецыяльнасць 7-06-0222-04 Рэгіёназнаўства

Мінск, 2025 г.

СКЛАДАЛЬНІКІ:

А. Г. Каханоўскі, дэкан гістарычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, доктар гістарычных навук, прафесар;

Г. І. Маскевіч, загадчык кафедры гісторыі Беларусі новага і навейшага часу гістарычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, кандыдат гістарычных навук, дацэнт;

С. М. Цемушаў, загадчык кафедры гісторыі Беларусі старажытнага часу і сярэдніх вякоў гістарычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, доктар гістарычных навук, дацэнт

І. В. Лебедзева, намеснік дэкана па вучэбнай рабоце і адукацыйных інавацыях гістарычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

РАЗГЛЕДЖАНА І РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

Кафедрай гісторыі Беларусі новага і навейшага часу

Пратакол ад 11.12.2024 № 5

Загадчык кафедры

(podpis)

Г.І.Маскевіч

Кафедрай гісторыі Беларусі старажытнага часу і сярэдніх вякоў

Пратакол ад 22.11.2024 № 4

Загадчык кафедры

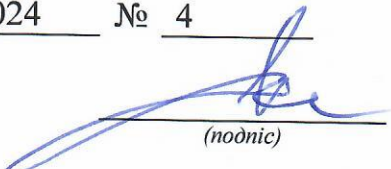

(podpis)

С.М.Цемушаў

Саветам гістарычнага факультэта

Пратакол ад 20.12.2024 № 4

Старшыня Савета

(podpis)

А.Г. Каханоўскі

Адказны за рэдакцыю

(podpis)

І. В. Лебедзева

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Праграма ўступнага экзамена па спецыяльнасцях 7-06-0222-01 «Гісторыя», 7-06-0222-04 «Рэгіёназнаўства» і метадычныя рэкамендацыі складзеныя з улікам патрабаванняў да ўступных выпрабаванняў, якія вызначаны Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Мэта ўступнага выпрабавання – выявіць узровень сфарміраванасці ў абітурыентаў кампетэнцый, неабходных для паспяховага авалодання адукацыйнай праграмай магістратуры па спецыяльнасцях 7-06-0222-01 «Гісторыя», 7-06-0222-04 «Рэгіёназнаўства».

Задачы ўступнага выпрабавання:

- высвятленне адпаведнасці ўзроўню ведаў паступаючага, якія набыты на першай ступені вышэйшай адукацыі, да патрабаванняў навучання ў магістратуры;
- вызначэнне якаснага ўзроўню наяўнай спецыяльнай падрыхтоўкі ў галіне гісторыі;
- адбор найбольш падрыхтаваных абітурыентаў для навучання па адукацыйнай праграме магістратуры.

Патрабаванні да ўзроўню падрыхтоўкі паступаючых

Для атрымання паглыбленай вышэйшай адукацыі ва УВА прымаюцца асобы, якія маюць вышэйшую адукацыю.

Узровень асноўнай адукацыі асоб, якія паступаюць для атрымання паглыбленай вышэйшай адукацыі - вышэйшая адукацыя, агульная вышэйшая ці спецыяльная вышэйшая адукацыя.

Праграма ўступнага выпрабавання накіравана на пацверджанне наяўнасці неабходных для паспяховага засваення адукацыйнай праграмы магістратуры вышэйшай адукацыі наступных кампетэнцый:

універсальныя:

- УК-1. Валодаць асновамі даследчай дзейнасці, ажыццяўляць пошук, аналіз і сінтэз інфармацыі.
- УК-2. Вырашаць стандартныя задачы прафесійнай дзейнасці на аснове прымянення інфармацыйна-камунікацыйных тэхналогій.
- УК-3. Ажыццяўляць камунікацыі на замежнай мове для вырашэння задач міжасобаснага і міжкультурнага ўзаемадзеяння.
- УК-4. Працаваць камандзе, талерантна ўспрымаць сацыяльныя, этнічныя, канфесійныя, культурныя і іншыя адрозненні.
- УК-5. Быць здольным да самаразвіцця і ўдасканалення ў прафесійнай дзейнасці.
- УК-6. Праяўляць ініцыятыву і адаптавацца да зменаў у прафесійнай дзейнасці.
- УК-7. Валодаць гуманістычным светапоглядам, якасцямі грамадзянскасці і патрыятызму.

– УК-8. Валодаць сучасна культурай мыслення, выкарыстоўваць асновы філасофскіх ведаў у прафесійнай дзейнасці.

– УК-9. Выяўляць фактары і механізмы гістарычнага развіцця, вызначаць грамадскае значэнне гістарычных падзей.

– УК-10. Аналізаваць працэс станаўлення беларускай дзяржаўнасці, афармлення і ўмацавання суверэнітэту.

– УК-11. Аналізаваць і ацэньваць сацыяльна-значныя з’явы, падзеі, працэсы, праяўляць прадпрымальнікую ініцыятыву, рэалізоўваць навуковыя, тэхнічныя, сацыяльныя інавацыі.

– УК-12. Валодаць дзяржаўнымі мовамі для ажыццяўлення прафесійнай камунікацыі, падрыхтоўкі навуковых тэкстаў.

– УК-13. Валодаць навыкамі здароўеберажэння.

базавыя прафесійныя кампетэнцыі:

– БПК-1. Валодаць класічнай мовай на ўзроўні, дастатковым для разумення і інтэрпрэтацыі гістарычных крыніц.

– БПК-2. Выяўляць і аналізаваць асноўныя заканамернасці развіцця беларускага грамадства на розных гістарычных этапах.

– БПК-3. Характарызаваць асноўныя тэндэнцыі грамадска-палітычнага, сацыяльна-эканамічнага і духоўна-культурнага развіцця краін і эгіёнаў свету ў гістарычнай рэтраспектыве і на сучасным этапе.

– БПК-4. Прымяняць метадалагічны інструментарый вывучэння падзей і з’яў на розных гістарычных этапах.

– БПК-5. Ажыццяўляць пошук і крытычны аналіз гістарычных крыніц, вылучаць найбольш істотныя факты, даваць ім уласную ацэнку.

– БПК-6. Прымяняць асноўныя метады абароны вытворчага персаналу і насельніцтва ад негатыўных уздзеянняў фактараў антрапагеннага, тэхнагеннага, прыроднага паходжання, прынцыпы рацыянальнага прыродакарыстання і энергазберажэння, забяспечваць здаровыя і бяспечныя ўмовы працы.

– БПК-7. Арганізоўваць прадукцыйнае міжасобаснае і сацыяльна-прафесійнае ўзаемадзеянне з улікам ведаў характарыстык пазнавальнай дзейнасці, індывідуальна-псіхалагічных якасцяў і асаблівасцяў асобы, спосабаў матывацыі і рэгуляцыі паводзінаў і дзейнасці.

– БПК-8. Праектаваць і рэалізоўваць працэс навучання і выхавання, сучасныя адукацыйныя сістэмы, разумець іх ролю і месца ў адукацыйным працэсе.

– БПК-9. Арганізоваць адукацыйную дзейнасць гістарычнай накіраванасці праз стварэнне развіццёвага адукацыйнага працэсу з выкарыстаннем неабходнага забеспячэння адукацыйнага працэсу з мэтай фарміравання гістарычнай культуры навучэнца.

Змест праграмы носіць комплексны і міждысцыплінарны характар і арыентаваны на выяўленне ў паступаючых агульнапрафесійных і спецыяльных ведаў і ўменняў. Асоба, якая паступае ў магістратуру па спецыяльнасцям 7-06-0222-01 «Гісторыя», 7-06-022-02 «Рэгіёназнаўства» павінна:

ведаць:

- асноўныя этапы фарміравання беларускага этнасу ў розныя гістарычныя перыяды;
- сутнасныя характарыстыкі еўрапейскага, расійскага, савецкага і сучаснага шляхоў мадэрнізацыі ў сацыяльна-эканамічнай, ідэйна-палітычнай, культурнай і духоўнай сферах;
- асноўныя дасягненні ў развіцці матэрыяльнай і духоўнай культуры, культурна-гістарычную спадчыну беларускага народа;
- асноўныя этапы станаўлення дзяржаўнасці на тэрыторыі Беларусі, беларускай дзяржаўнасці і дзяржаўнага суверэнітэта Рэспублікі Беларусь, фарміравання гістарычнай памяці;
- месца і ролю беларускіх зямель у геапалітычных працэсах у розныя гістарычныя перыяды, месца і ролю суверэннай Рэспублікі Беларусь у працэсах інтэграцыі;

умець:

- тлумачыць уплыў розных культурна-цывілізацыйных фактараў на сацыяльна-эканамічнае, дзяржаўна-палітычнае, этнаканфесійнае і культурнае развіццё Беларусі ў розныя гістарычныя перыяды;
- ажыццяўляць параўнальны аналіз рэформ і рэвалюцый у працэсе мадэрнізацыі беларускага грамадства, ацэньваць вынікі дзейнасці савецкай грамадска-палітычнай і сацыяльна-эканамічнай сістэмы ў БССР, вызначаць сутнасныя характарыстыкі сучаснай беларускай мадэлі сацыяльна-эканамічнага развіцця;
- ацэньваць асноўныя дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры Беларусі ў кантэксце гістарычнага развіцця;
- аналізаваць працэс станаўлення беларускай дзяржаўнасці, афармлення і ўмацавання суверэнітэта Рэспублікі Беларусь у аспекце фарміравання прававой дзяржавы;
- характарызаваць ролю і месца беларускіх зямель у рэгіянальным, цывілізацыйным і геапалітычным развіцці ў розныя гістарычныя перыяды, месца і ролю суверэннай Рэспублікі Беларусь у сучаснай геапалітычнай сітуацыі ва ўмовах інтэграцыі;

валодаць:

- навуковай метадалогіяй, асноўнымі падыходамі і прынцыпамі ў вывучэнні гістарычнай літаратуры;
- фармацыйным і цывілізацыйным падыходамі пры характарыстыцы заканамернасцей і асаблівасцей гістарычнага развіцця беларускага соцыума;
- навыкамі і метадыкай у вывучэнні і выкладанні гісторыі;
- здольнасцямі самастойнага аналізу гістарычных падзей, іх ацэнкі з улікам прынцыпаў гістарычнай палітыкі Рэспублікі Беларусь.

Апісанне формы і працэдуры ўступнага выпрабавання

Уступнае выпрабаванне з'яўляецца працэдурай конкурснага адбору і ўмовай прыёму на навучанне для атрымання паглыбленай вышэйшай адукацыі.

Арганізацыя правядзення конкурсу і прыёму асоб для атрымання паглыбленай вышэйшай адукацыі здзяйсняе прыёмная камісія ў адпаведнасці з Палажэннем аб прыёмнай камісіі ўстановы вышэйшай адукацыі і Правіламі прыёму асоб для атрымання паглыбленай вышэйшай адукацыі, зацверджанымі Пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 01.09.2022 № 574.

Конкурсы на атрыманне паглыбленай вышэйшай адукацыі на дзённай, завочнай, дыстанцыйнай формах атрымання адукацыі за кошт бюджэтных сродкаў і на платнай аснове праводзяцца асобна.

Уступныя экзамены праводзяцца згодна з раскладам, зацверджаным старшынёй прыёмнай камісіі БДУ.

Правядзенне ўступнага экзамена здзяйсняецца ў форме вуснага адказу, на беларускай альбо рускай мове.

Склад экзаменацыйнай камісіі зацвярджаецца загадам рэктара БДУ.

Пры правядзенні ўступнага выпрабавання ў вуснай форме час падрыхтоўкі абітурыента да адказу складае не менш чым 30 хвілін і не павінен перавышаць 90 хвілін, а працягласць адказу не больш чым 15 хвілін. Для ўдакладнення экзаменацыйнай адзнакі абітурыенту могуць быць зададзены дадатковыя пытанні ў адпаведнасці з праграмай уступнага выпрабавання.

Ацэнка ведаў асоб, якія паступаюць на паглыбленую вышэйшую адукацыю (магістратуру), здзяйсняецца па дзесяцібальнай шкале, станоўчай з'яўляецца адзнака не ніжэй за «шэсць».

Пры правядзенні ўступнага экзамена ў вуснай форме экзаменацыйная адзнака аб'яўляецца пасля завяршэння апытання ўсіх абітурыентаў, якія праходзяць выпрабаванне.

Характарыстыка структуры экзаменацыйнага білета

Экзаменацыйны білет складаецца з пытанняў па вучэбнай дысцыпліне «Гісторыя Беларусі». Экзаменацыйны білет складаецца з трох тэарэтычных пытанняў, якія дазваляюць ацаніць атрыманыя ў працэсе навучання на I ступені вышэйшай адукацыі (адукацыйная праграма бакалаўрыату) веды.

Крытэрыі ацэньвання адказу на ўступным іспыце

Ацэнка вынікаў вучэбнай дзейнасці ажыццяўляецца ў адпаведнасці з крытэрыямі ацэнкі ведаў і кампетэнцый студэнтаў па дзесяцібальнай шкале.

10 (дзесяць) балаў:

сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах праграмы ўступнага іспыту, а таксама па пытаннях, якія выходзяць за іх межы; дакладнае выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, стылістычна граматычнае, лагічна правільнае выкладанне адказаў на пытанні білета; бездакорнае валоданне інструментарыем навучальных дысцыплін, уменне яго эфектыўна выкарыстоўваць у пастаноўцы і вырашэнні прафесійных задач; выразная здольнасць самастойна і творча вырашаць складаныя праблемы ў нестандартнай сітуацыі; поўнае і глыбокае засваенне асноўнай і дадатковай літаратуры па дысцыпліне, па якой праводзіцца ўступны іспыт; уменне свабодна арыентавацца ў тэорыях, канцэпцыях і кірунках, даваць ім крытычную ацэнку; выкарыстоўваць навуковыя дасягненні іншых навук.

9 (дзевяць) балаў:

сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах праграмы ўступнага іспыту; дакладнае выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, стылістычна граматынае, лагічна правільнае выкладанне адказаў на пытанні білета; валоданне інструментарыем, уменне яго эфектыўна выкарыстоўваць у пастаноўцы і вырашэнні навуковых і прафесійных задач; здольнасць самастойна вырашаць складаныя праблемы ў нестандартнай сітуацыі ў межах праграмы ўступнага іспыту; поўнае засваенне асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай праграмай ўступнага іспыту; уменне арыентавацца ў тэорыях, канцэпцыях і накірунках па вучэбных дысцыплінах і даваць ім аналітычную ацэнку.

8 (восем) балаў:

сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах праграмы ўступнага іспыту; дакладнае выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, граматынае, лагічна правільнае выкладанне адказаў на пытанні білета; валоданне інструментарыем, уменне яго эфектыўна выкарыстоўваць у пастаноўцы і вырашэнні навуковых і прафесійных задач; здольнасць самастойна і творча вырашаць складаныя праблемы ў нестандартнай сітуацыі ў межах праграмы ўступнага іспыту; поўнае засваенне асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай праграмай ўступнага іспыту; уменне арыентавацца ў тэорыях, канцэпцыях і накірунках па вучэбных дысцыплінах і даваць ім аналітычную ацэнку.

7 (сем) балаў:

сістэматызаваныя, глыбокія і поўныя веды па ўсіх раздзелах праграмы ўступнага іспыту; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьменнае, лагічна правільнае выкладанне адказаў на пытанні білета, уменне рабіць абгрунтаваныя высновы і абагульненні; валоданне інструментарыем, уменне яго выкарыстоўваць у пастаноўцы і вырашэнні навуковых і прафесійных задач; свабоднае валоданне тыпавымі рашэннямі ў рамках праграмы; засваенне асноўнай і дадатковай літаратуры, рэкамендаванай праграмай ўступнага іспыту; уменне арыентавацца ў асноўных тэорыях, канцэпцыях і накірунках па вучэбных дысцыплінах і даваць ім аналітычную ацэнку

6 (шэсць) балаў:

дадаткова поўныя і сістэматызаваныя веды ў аб'ёме праграмы ўступнага іспыту; выкарыстанне неабходнай навуковай тэрміналогіі, пісьменнае, лагічна правільнае выкладанне адказаў на пытанні білета, уменне рабіць абагульненні і абгрунтаваныя высновы; валоданне інструментарыем, уменне яго выкарыстоўваць у вырашэнні вучэбных і прафесійных задач; здольнасць самастойна выкарыстоўваць тыповыя рашэнні ў рамках праграмы ўступнага іспыту; засваенне асноўнай літаратуры, рэкамендаванай праграмай ўступнага іспыту; уменне арыентавацца ў базавых тэорыях, канцэпцыях і накірунках па вучэбных дысцыплінах і даваць ім параўнальную ацэнку.

5 (пяць) балаў:

дадатковыя веды ў аб'ёме праграмы ўступнага іспыту; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, пісьменнае, лагічна правільнае выкладанне адказаў на

пытанні білета, уменне рабіць высновы; валоданне інструментарыем, уменне яго выкарыстоўваць у вырашэнні вучэбных і прафесійных задач; здольнасць самастойна выкарыстоўваць тыповыя рашэнні ў рамках праграмы ўступнага іспыту; засваенне асноўнай літаратуры, рэкамендаванай праграмай ўступнага іспыту; уменне арыентавацца ў базавых тэорыях, канцэпцыях і накірунках і даваць ім параўнальную ацэнку.

4 (чатыры) балы:

дастатковы аб'ём ведаў у межах адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі; засваенне асноўнай літаратуры, рэкамендаванай праграмай ўступнага іспыту; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, лагічнае выкладанне адказаў на пытанні білета, уменне рабіць высновы без істотных памылак; валоданне інструментарыем навучальных дысцыплін, уменне яго выкарыстоўваць у вырашэнні стандартных (тыпавых) задач; уменне арыентавацца ў асноўных тэорыях, канцэпцыях і накірунках па вучэбных дысцыплінах і даваць ім ацэнку.

3 (тры) балы:

недастаткова поўны аб'ём ведаў у межах адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі; веданне часткі асноўнай літаратуры, рэкамендаванай праграмай ўступнага іспыту; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, выклад адказаў на пытанні білета з істотнымі лагічнымі памылкамі; слабое валоданне інструментарыем навучальных дысцыплін; некампетэнтнасць ў вырашэнні стандартных (тыпавых) задач; няўменне арыентавацца ў асноўных тэорыях, канцэпцыях і кірунках.

2 (два) балы:

фрагментарныя веды ў межах адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі; веданне асобных літаратурных крыніц, рэкамендаваных праграмай ўступнага іспыту; няўменне выкарыстоўваць навуковую тэрміналогію, наяўнасць у адказе грубых лагічных памылак.

1 (адзін) бал:

адсутнасць ведаў і кампетэнцый ў рамках адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі; адмова ад адказу; няяўка на ўступны іспыт без паважнай прычыны.

ЗМЕСТ ПРАГРАМЫ

Раздзел 1. БЕЛАРУСКІЯ ЗЕМЛІ Ё СТАРАЖЫТНАСЦІ І РАННІМ СЯРЭДНЯВЕЧЧЫ

Тэма 1.1. Гісторыя Беларусі як навука. Асноўныя канцэпцыі гістарыяграфіі

Гісторыя Беларусі як навука. Асаблівасці гістарычнага шляху беларускага народа. Тэрыторыя і прыродныя ўмовы. Эвалюцыя назваў краю і насельнікаў. Перыядызацыя гісторыі Беларусі. Асэнсаванне гістарычнага лёсу беларусаў. Асноўныя канцэпцыі гістарыяграфіі. Канцэпцыі польскіх і расійскіх гісторыкаў. Зараджэнне і развіццё беларускай нацыянальнай гістарыяграфіі. Вывучэнне гісторыі Беларусі ў савецкай гістарычнай навуцы. Дасягненні замежных вучоных. Сучасны стан беларускай гістарыяграфіі і гістарычнай свядомасці грамадства. Роля гістарычных ведаў у нацыянальна-культурным адраджэнні народа і станаўленні суверэннай дзяржавы – Рэспублікі Беларусь.

Тэма 1.2. Крыніцы па гісторыі Беларусі, асноўныя віды, праблема рэпрэзентатыўнасці

Тыпы і віды крыніц па гісторыі Беларусі. Заканадаўчыя дакументы як гістарычная крыніца. Акты як масавыя крыніцы. Справаводства дзяржаўных устаноў і арганізацый. Эканоміка-геаграфічныя, гаспадарчыя і статыстычныя апісанні: агульная характарыстыка і класіфікацыя. Апаведальныя крыніцы. Летапісы і хронікі. Характарыстыка мемуараў як гістарычнай крыніцы. Эпістальныя крыніцы і іншыя віды крыніц. Асаблівасці вывучэння помнікаў літаратуры як гістарычных крыніц. Перыядычны друк як спецыфічная сістэма гістарычных крыніц. Праблема рэпрэзентатыўнасці крыніц розных гістарычных эпох.

Тэма 1.3. Насельніцтва Беларусі ў старажытнасці і раннім Сярэднявеччы. Праблема паходжання славян і беларусаў у гістарыяграфіі

Сляды знаходжання першых пасяленцаў, старажытныя стаянкі. Неандэртальцы і краманьёнцы. Умовы жыцця, прылады працы і зброя, асноўныя заняткі. Мацярынская радавая абшчына як сацыяльная арганізацыя. Плямёны і археалагічныя культуры каменнага веку, меркаванні аб іх этнічнай прыналежнасці. Рэлігійныя вераванні і абрады. Першабытнае мастацтва. З'яўленне індаеўрапейцаў, іх балцкая галіна на беларускіх землях. Узаемадзеянне з даіндаеўрапейскім насельніцтвам. Узнікненне і развіццё вытворчых форм гаспадарання. Плаўка і апрацоўка металаў. Зараджэнне грамадскага падзелу працы. Першапачатковы абмен, пачатак рамёстваў. Бацькоўскі (патрыярхальны) род. Матэрыяльная і духоўная культура плямён бронзавага і жалезнага вякоў. Генезіс усходнеславянскіх плямён і шляхі іх рассялення па тэрыторыі Беларусі. Узаемаадносіны з балтамі. Праблема паходжання славян і беларусаў у гістарыяграфіі. Далейшае развіццё і індывідуалізацыя вытворчасці. Сельская абшчына («мір»). Паселішчы і гарадзішчы. Разлажэнне першабытнааашчынных адносін. Узнікненне

класавага грамадства. Саюзы плямён («княжанні»). Рэлігія і культура крывічоў, дрыгавічоў і радзімічаў.

Тэма 1.4. Раннефеадальныя дзяржаўныя ўтварэнні на тэрыторыі Беларусі.

Вытокі дзяржаўнасці Беларусі. Узнікненне княстваў. Старажытнабеларускія землі і Кіеўская Русь. Дзяржаўнасць Полацкай зямлі. Узаемаадносіны Полацка з Кіевам і Ноўгарадам. Рагвалод і Рагнеда. Усталяванне дынастыі Ізяславічаў. Княства пры Брачыславе. Усяслаў Полацкі. Бітва на Нямізе. Барацьба Уладзіміра Манамаха з Усяславам. Значэнне дзейнасці Усяслава Брачыславіча. Утварэнне Тураўскага княства. Княжанне Святаполка Уладзіміравіча. Адносіны Турава з Кіевам. Паступовае ўзвышэнне Пінска. Беларускія землі ў Смаленскім, Чарнігаўскім, Кіеўскім, Уладзіміра-Валынскім княствах.

Тэма 1.5. Сацыяльна-эканамічнае развіццё Беларусі ў IX–XIII стст.

Шматукладнасць эканомікі. Стан сельскай гаспадаркі, асноўныя прылады апрацоўкі глебы і вытворчасці сельскагаспадарчых прадуктаў. Узнікненне гарадоў, іх знешні выгляд, колькасць і геаграфічнае размяшчэнне. Гарадское рамяство. Унутраны і знешні гандаль. Дагавор Смаленска, Полацка і Віцебска з Рыгай у 1229 г. Развіццё феадальных адносін на землях Беларусі. Пашырэнне зямельнай уласнасці свецкіх і царкоўных феодалаў, умацненне іх улады на месцах. Шляхі фарміравання феадальнай залежнасці сялян. Сацыяльнае расслаенне грамадства.

Тэма 1.6. Рэлігія і культура на тэрыторыі Беларусі ў IX–XIII стст.

Перадумовы хрысціянізацыі. Першыя хрысціяне. Заснаванне Полацкай і Тураўскай епархій. Праблемы распаўсюджвання новай веры. Дваяверства. Вынікі і значэнне прыняцця хрысціянства. Вусная народная творчасць. Паданні пра Рагнеду і Усяслава Чарадзея. Узнікненне школ, бібліятэк. Пісьменнасць і навуковыя веды. Перакладная і арыгінальная літаратура. Гістарычная проза. «Троя», «Александрыя». Летапісы. Полацкая асветніца Ефрасіння, яе дзейнасць і значэнне. Літаратурная дзейнасць Кірылы Тураўскага. Клімент Смаляціч. Аўрамій Смаленскі. Архітэктура. Жывапіс. Прыкладнае мастацтва.

Тэма 1.7. Феадальная раздробленасць на тэрыторыі Беларусі.

Прычыны і наступствы феадальнай раздробленасці. Княжацкія ўдзелы. Усобицы. Драбленне Полацкай зямлі. Узвышэнне Менска ў час праўлення князя Глеба. Барацьба полацкіх і кіеўскіх князёў. Аднаўленне самастойнасці Тураўскай зямлі. Князь Юрый Яраславіч (Тураўскі). Падзел Тураўскай зямлі. Княствы ў беларускім Пабужжы і Панямонні, воласці ў Пасожжы. Арганізацыя кіравання і дзяржаўны лад у землях-княствах. Узмацненне пазіцый веча. Звычайнае і пісьмовае права. Пачаткі судаводства.

Тэма 1.8. Барацьба з крыжацкай агрэсіяй і нашэсцем мангола-татар на тэрыторыі Беларусі.

Знешнепалітычнае становішча ў пачатку XIII ст. Напад крыжакаў на Усходнюю Прыбалтыку і Полацкую зямлю. Князь Кукенойса Вячка, князь Герцыке Усевалад, полацкі князь Уладзімір – арганізатары змагання супраць

крыжакоў. Удзел палачан у разгроме шведскіх захопнікаў у бітве на р. Нява (1240 г.). Роля насельніцтва беларускіх зямель у стрымліванні крыжацкага прасоўвання на ўсход і барацьбе з мангола-татарамі. Звесткі аб сутыкненнях з войскамі мангола-татараў на землях Беларусі ў сярэдзіне XIII ст. Бітва каля Магільна.

Тэма 1.9. Праблема ўтварэння Вялікага Княства Літоўскага ў гістарыяграфіі. Агляд асноўных крыніц

Вялікае Княства Літоўскае як аб'ект самастойнага гістарычнага даследавання. Асноўная праблематыка і яе змяненні пад уплывам палітычных, нацыятворчых і сацыяльных працэсаў у рэгіёне. Комплексы крыніц па гісторыі Вялікага Княства Літоўскага, ад наратыўных і актавых да этнаграфічных і візуальных. Вялікае Княства Літоўскае ў гістарычнай памяці народаў Цэнтральнай і Усходняй Еўропы. Канцэпцыі ўтварэння Вялікага Княства Літоўскага. У. Пашута. М. Ермаловіч. Э. Гудавічус. А. Краўцэвіч. В. Насевіч. Метадалагічныя асновы вывучэння Вялікага Княства Літоўскага: ад кампіляцыі XV ст. да дэканструкцыі XXI ст. Аб'яднаўчыя працэсы ў балта-ўсходнеславянскім рэгіёне ў пачатку XIII ст. Уплыў знешнепалітычнай сітуацыі на ўтварэнне дзяржавы ў верхнім і сярэднім Панямонні. Сацыяльна-эканамічныя перадумовы фарміравання Вялікага Княства Літоўскага. Роля Навагрудка ў заснаванні дзяржавы. Міндоўг і яго палітыка. Княжанне Войшалка, Трайдзеня, Віцены, Гедыміна і Альгерда. Значэнне Вялікага Княства Літоўскага ў фарміраванні беларускай дзяржаўнасці.

Тэма 1.10. Дзяржаўны лад Вялікага Княства Літоўскага

Сталіцы, герб і мова дзяржаўнага справаводства. Органы дзяржаўнай улады і кіравання. Вялікі князь літоўскі. Гаспадарская рада. Узнікненне вялікага «вальнага» сойма і сфера яго кампетэнцыі. Вышэйшыя службовыя асобы: маршалак земскі, канцлер, падканцлер, падскарбій земскі, гетманы. Дворныя ўраднікі. Сістэма мясцовага кіраўніцтва дзяржавай: удзельныя князі, ваяводы, кашталіны, старосты і дзяржаўцы. Судовая сістэма і асаблівасці яе існавання ў XIV–XV стст.

Тэма 1.11. Эканамічнае развіццё і сацыяльныя адносіны ў Беларусі ў XIV–XV стст.

Развіццё вытворчых сіл у сельскай гаспадарцы. Феадальнае землеўладанне: дзяржаўнае, свецкае і царкоўнае. Магнаты, шляхта, баяры, зямляне. Сялянская гаспадарка і павіннасці сялян, іх юрыдычны стан. «Дымы» і «дворышчы». Вёскі, сёлы і воласці. Мясцовая адміністрацыя. Гарады і замкі. Склад гарадскога насельніцтва. Рамяство і гандаль. Афармленне сацыяльнай структуры феадальнага грамадства на землях Беларусі.

Раздзел 2. БЕЛАРУСЬ У КАНЦЫ XIV–XVI СТСТ.

Тэма 2.1. Абвастрэнне ўнутраных супярэчнасцяў у Вялікім Княстве Літоўскім у канцы XIV–XV стст.

Дынастычная барацьба ў 70-я гг. XIV ст. Кейстут, Ягайла, Андрэй Полацкі, Вітаўт. Умовы пагаднення паміж вялікім князем маскоўскім Дзмітрыем Іванавічам Данскім і маці Ягайлы Ульянай Цвярской.

Падрыхтоўка, заключэнне, змест і вынікі Крэўскай уніі. Земскі прывілей 1387 г. і яго сутнасць. Пачатак распаўсюджвання каталіцтва ў Беларусі. Узмацненне палітычных супярэчнасцяў у Вялікім Княстве Літоўскім. Канфлікты паміж Вялікім Княствам Літоўскім і Польшчай, фактычнае скасаванне Крэўскай уніі. Востраўскае пагадненне. Княжанне Вітаўта, яго ўнутраная палітыка. Ліквідацыя буйных княстваў і ўмацаванне цэнтральнай улады. Абласныя прывілеі. Гарадзельскі прывілей 1413 г. Рэлігійная палітыка Вітаўта. Барацьба феадальных групавак за ўладу ў 30-я гг. XV ст. і змены ў кіраўніцтве дзяржавай. Прывілеі вялікіх князёў літоўскіх праваслаўнай знаці 1432 і 1434 гг. Абранне Казіміра вялікім князем. Паўстанне «чорных людзей» у Смаленску, хваляванні ў Віцебску, Полацку, на Валыні, Жамойцкай зямлі. Агульназемскі прывілей 1447 г. і яго значэнне. Пачатак юрыдычнага афармлення прыгоннага права. «Судзебнік» 1468 г. Змова 1480–1481 гг.

Тэма 2.2. Знешняя палітыка Вялікага Княства Літоўскага ў XIV–XV ст.

Усходняя палітыка вялікіх князёў літоўскіх Гедыміна і Альгерда. Уключэнне ў склад Вялікага Княства Літоўскага Полацкага, Віцебскага, Менскага княстваў і падняпроўскіх зямель. Барацьба з мангола-татарамі. Бітва на Сініх Водах. Пашырэнне агрэсіі крыжакоў. Давыд Гарадзенскі. Знешняя палітыка вялікага князя Вітаўта. Пашырэнне дзяржавы на Усход. Супрацьстаянне з Ордэнам. Вялікая вайна 1409–1411 гг. Разгром крыжакоў пад Грунвальдам. Бітва на р. Ворскла і яе значэнне. Абранне вялікім князем літоўскім Казіміра Ягайлавіча і адносіны з Польшчай. Усходняя палітыка Казіміра. Мірнае пагадненне 1449 г. Адносіны з Крымскім ханствам.

Тэма 2.3. Культура Беларусі XIV–XV стст.

Асаблівасці развіцця матэрыяльнай і духоўнай культуры. Дойлідства, жывапіс, скульптура. Кніжная справа. Летапісанне. Арыгінальная і перакладная літаратура. Рэлігійнае становішча ў Вялікім Княстве Літоўскім у XIV–XV стст. Роля і значэнне праваслаўнай царквы. Зацвярджэнне каталіцтва ў дзяржаве. Уніяцкія тэндэнцыі ў Вялікім Княстве Літоўскім. Этнічныя і рэлігійныя меншасці. Этнічныя працэсы на беларускіх землях, складанне адметных рыс беларускага народа (мова, звычаі, традыцыі, характар) і яго этнічнай тэрыторыі. Этнічная самасвядомасць. Фарміраванне беларускай народнасці. Пытанне аб паходжанні назвы «Белая Русь».

Тэма 2.4. Знешняя палітыка Вялікага Княства Літоўскага ў канцы XV–першай палове XVI ст.

Адносіны Вялікага Княства Літоўскага з Маскоўскай дзяржавай. Ідэалагічнае абгрунтаванне прэтэнзій Вялікага Княства Маскоўскага на валоданне беларускімі землямі. Войны паміж суседнімі княствамі канца XV–першай паловы XVI ст., іх вынікі. Бітва на р. Вядрошы, абарона Смаленска, бітва пад Оршай. Набегі крымскіх татар і барацьба з паўднёвым агрэсарам. Бітва пад Клецкам. Мяцеж Міхаіла Глінскага. Асоба М. Глінскага і яго роля ў кіраўніцтве дзяржавай. Галоўныя прычыны, мэты, падзеі і вынікі мецяжу, яго сувязь з маскоўскім дваром. Мерапрыемствы па ўмацаванні дзяржаўнай абароны ў 40–50-я гг. XVI ст.

Тэма 2.5. Эвалюцыя дзяржаўнага ладу Вялікага Княства Літоўскага ў канцы XV–XVI ст.

Агульназемскія прывілеі 1492 і 1506 гг. Абмежаванне ўлады вялікага князя літоўскага і пашырэнне правоў паноў-рады. Бельскі сойм 1564 г., Віленскі сойм 1565–1566 гг., іх рашэнні. Увядзенне павятовых соймаў і рэформа вальнага сойма. Адміністрацыйна-тэрытарыяльная і вайсковая рэформа. Утварэнне павеятаў і ваяводстваў. Функцыі ваяводскіх і павятовых цэнтраў (судовыя, палітычныя, гаспадарчыя, вайсковыя). Мясцовае кіраванне: ваяводскі, павятовы, гарадскі і валасны ўзроўні. Адметныя рысы мясцовага кіравання ў Полацкай і Віцебскай землях. Суды і заканадаўства. Статуты Вялікага Княства Літоўскага 1529, 1566 і 1588 гг. Судовая рэформа. Галоўны Трыбунал Вялікага Княства Літоўскага.

Тэма 2.6. Змены ва ўнутрыпалітычным жыцці Вялікага Княства Літоўскага ў 20–60-я гг. XVI ст.

Пераўтварэнне шляхты ў карпаратыўнае саслоўе і вылучэнне шляхецкай палітычнай праграмы. Палітыка верацярпімасці ў практыцы палітычнага жыцця Вялікага Княства Літоўскага. Афіцыйная адмена абмежавальных артыкулаў Гарадзельскага прывілея 1413 г. Супярэчнасці паміж магнатэрыяй і асноўнай часткай шляхты ў барацьбе за шляхецкія вольнасці. Рэформы сярэдзіны 60-х гг. XVI ст. і Статут 1566 г. як вынік рэалізацыі шляхецкай палітычнай праграмы. Паспалітае рухэнне як аснова вайсковай арганізацыі Вялікага Княства Літоўскага ў XVI ст. Пачатак пераходу да прафесійнага, наёмнага войска.

Тэма 2.7. Люблінская унія. Утварэнне Рэчы Паспалітай

Прычыны Лівонскай (Інфлянцкай) вайны. Расклад сіл ва Усходняй Еўропе перад яе пачаткам. Пачатак баявых дзеянняў і ўступленне ў вайну Вялікага Княства Літоўскага. Захоп маскоўскім войскам Полацка. Бітва на р. Ула. Уплыў Лівонскай вайны на актывізацыю перамоў аб уніі паміж Вялікім Княствам Літоўскім і Каронай Польскай. Пазіцыя Жыгімонта II Аўгуста. Унутры- і знешнепалітычныя прычыны аб'яднання ВКЛ з Польшчай. Падрыхтоўка Люблінскага сойма. Дамаганні шляхты і пазіцыя магнатаў у адносінах да ўніі. Пачатак работы Люблінскага сойма, спрэчкі аб умовах уніі. Далучэнне да Польшчы Падляшша, Валыні, Падолля і Кіеўшчыны. Падпісанне акта аб утварэнні Рэчы Паспалітай, яго змест і значэнне.

Тэма 2.8. Унутры- і знешнепалітычнае становішча Вялікага Княства Літоўскага пасля Люблінскай уніі

Незадаволенасць пануючага саслоўя Вялікага Княства Літоўскага вынікамі уніі з Польшчай. Антыпольскія настроі і барацьба за «старыну». Захаванне агульнадзяржаўных соймаў ВКЛ. «Генрыхавы артыкулы». Стэфан Баторый, яго ўнутраная і знешняя палітыка. Вызваленне Полацка. Заклучны этап Лівонскай вайны і яе вынікі. Ям-Запольскае перамір'е. Распрацоўка і прыняцце Статута 1588 г. Л. Сапега.

Тэма 2.9. Гарадское жыццё ў Вялікім Княстве Літоўскім у XIV–XVI стст.

Колькасны рост гарадоў і гарадскога насельніцтва. Знешні выгляд і функцыі гарадоў. Унутраная арганізацыя гарадскога жыцця. Магдэбургскае права і яго роля ў эканамічным і грамадска-палітычным жыцці гарадоў. Супярэчнасці паміж гарадамі і буйнымі землеўладальнікамі. Сацыяльныя ўнутрыгарадскія канфлікты. Цэхавае арганізацыя працы гарадскіх рамеснікаў. Унутраны і знешні гандаль беларускіх гарадоў. Карпаратыўныя аб'яднанні беларускіх купцоў.

Тэма 2.10. Усталяванне фальваркава-паншчыннай сістэмы і прыгонніцтва ў Беларусі

Феадальнае землеўладанне. Адлучэнне земляроба ад зямельнай уласнасці. З'яўленне і распаўсюджванне фальваркаў. Аграрная рэформа сярэдзіны XVI ст. «Валочная памера», яе задачы, сутнасць і вынікі. Тыпы, віды і нормы павіннаснага абкладання сялян у Вялікім Княстве Літоўскім. Сяляне цяглыя, асадныя, агароднікі, слугі. Працэс юрыдычнага афармлення запрыгоньвання сялянства. Асноўныя формы антыфеадальнага пратэсту сялян.

Тэма 2.11. Царква і рэлігія ў Беларусі ў XVI ст.

Прывілеяванае становішча каталіцкай царквы ў Вялікім Княстве Літоўскім. Паступовы крызіс праваслаў'я. Рэфармацыйны рух. Пачатак Рэфармацыі ў Беларусі. Лютэранства і кальвінізм. Антытрынітарызм і сацыніянства. Дзеячы Рэфармацыі ў Вялікім Княстве Літоўскім (М. Радзівіл Чорны, С. Будны, В. Цяпінскі). Контррэфармацыя. Езуіты і іх дзейнасць у Беларусі. П. Скарга, М.К. Радзівіл Сіротка. Ідэя царкоўнай уніі. Каляндарная рэформа і яе сутнасць. Прыхільнікі і праціўнікі уніі. Берасцейскі царкоўны сабор, прыняцце ўніяцтва і яго сутнасць. І. Пацей, М. Смяцкі. Дзейнасць рэлігійных брацтваў. Барацьба вакол уніяцкага пытання ў канцы XVI–першай палове XVII ст.

Тэма 2.12. Беларускае Адраджэнне

Сувязь беларускага Адраджэння з заходнееўрапейскім. Гуманізм. Філасофскія ідэалы і погляды на жыццё Ф. Скарыны. Дзеячы Адраджэння: М. Гусоўскі, Я. Вісліцкі, Л. Сапега. Кнігадрукаванне. Выданні Ф. Скарыны. І. Фёдараў і П. Мсціславец. Браты Мамонічы. Архітэктура і жывапіс. Сістэма адукацыі ў Вялікім Княстве Літоўскім. Свецкая і царкоўная літаратура. Летапісы і мемуары. Грамадска-палітычная і філасофская думка.

Раздзел 3. БЕЛАРУСЬ У XVII–XVIII СТСТ.

Тэма 3.1. Вялікае Княства Літоўскае ў складзе Рэчы Паспалітай у першай палове XVII ст.

Стан сельскай гаспадаркі, рамяства і гандлю. Гарадскія выступленні ў канцы XVI–першай трэці XVII ст. Абвастрэнне ўнутрыпалітычнай сітуацыі ў сувязі з увядзеннем Брэсцкай царкоўнай уніі. Антыўніяцкія хваляванні. Інтэрвенцыя Рэчы Паспалітай у Маскоўскую дзяржаву ў пачатку XVII ст. Барацьба за Смаленск у 30-я гг. XVII ст. Палянаўскі мір. Вайна Рэчы Паспалітай са Швецыяй 1600–1629 гг. і яе ўплыў на Вялікае Княства Літоўскае. Казацка-сялянская вайна 1648–1651 гг.

Тэма 3.2. Вайна Расіі з Рэччу Паспалітай 1654–1667 гг.

Прычыны і пачатак вайны. Ход і характар баявых дзеянняў. Наступ расійскіх войскаў у Вялікім Княстве Літоўскім у 1654–1655 гг. Абарона Смаленска, Віцебска, Мсціслава. Захоп Вільні. Перамір’е ў Нямежы. Палітыка царскіх улад у Беларусі. Пазіцыя шляхты і магнатаў ВКЛ. Выступленні сялян і гараджан. К. Паклонскі. Умяшанне ў канфлікт Швецыі. Спробы разрыву ўніі Вялікага Княства Літоўскага з Каронай Польскай. Палітычная і вайсковая дзейнасць Я. Радзівіла. Кейданская унія. Ваенныя дзеянні 1658–1664 гг. Вызваленне Вільні. Паўстанне ў Магілёве. Андрусаўскае перамір’е. Вынікі вайны для ВКЛ і Рэчы Паспалітай. Умовы «вечнага міру» 1686 г. з Расіяй.

Тэма 3.3. Эканамічнае становішча і сацыяльныя супярэчнасці ў Беларусі ў другой палове XVII – першай палове XVIII ст.

Эканамічны заняпад і яго прычыны. Фінансавы крызіс. Магнацкае землеўладанне. Сялянская і панская гаспадарка. Беларускія гарады і мястэчкі. Рамяство і гандаль. Эвалюцыя феадальнай рэнты. Дзяржаўныя падаткі. Абвастрэнне сацыяльных супярэчнасцяў у гарадах. Сялянскія хваляванні ў Крычаўскім старостве і на Каменшчыне.

Тэма 3.4. Палітычнае становішча Рэчы Паспалітай у другой палове XVII – пачатку XVIII ст.

Арганізацыя ўлады і кіравання. Аслабленне ўлады манарха. Адсутнасць эфектыўнай сістэмы цэнтральнай выканаўчай улады ў дзяржаве. Зніжэнне дзеяздольнасці вальных соймаў. Павятовыя соймікі, пашырэнне іх паўнамоцтваў і функцый. Сацыяльна-палітычнае дамінаванне магнатаў і ўзмацненне магнацкіх групавак. Становішча дробнай і сярэдняй шляхты. Саперніцтва паміж ВКЛ і Каронай. Грамадзянская вайна 1696–1700 гг. у Вялікім Княстве Літоўскім. Праграма «каэквацыі правоў» шляхты ВКЛ і Польшчы. Бітва пад Алькенікамі. Віленская пастанова. Спроба разрыву ўніі Вялікага Княства Літоўскага з Каронай Польскай. Замацаванне верхавенства каталіцкага касцёла. Пospехі ўніяцтва. Становішча пратэстантаў і праваслаўных. Паўночная вайна ў Беларусі. Асаблівасці ўступлення ў яе Вялікага Княства Літоўскага. Ход баявых дзеянняў. Узмацненне расійскіх уплываў ва ўнутранай і знешняй палітыцы Рэчы Паспалітай.

Тэма 3.5. Культура Беларусі XVII–XVIII стст.

Гістарычныя ўмовы развіцця культуры беларускага народа ў складзе Рэчы Паспалітай. Прычыны ўзмацнення паланізацыі сацыяльнай вярхушкі і яе вынікі. Пераход справаводства ў Вялікім Княстве Літоўскім на польскую мову. Стан школьнай асветы і выхавання. Езуіцкія калегіумы. Віленская акадэмія і яе роля ў распаўсюджванні навуковых ведаў. «Вялікае мастацтва артылерыі» К. Семяновіча. Развіццё фальклору. Тэатр. Інтэрмедыі. Батлейка. Свецкая і духоўная літаратура. Кнігадрукаванне. Грамадска-палітычная думка. С. і Л. Зізаніі, Л. Карповіч, І. Пацей, П. Скарга, М. Смятрыцкі, А. Філіповіч. Горадабудаўніцтва і архітэктура. Выяўленчае мастацтва. Культура Беларусі ў кантэксце славянскай і еўрапейскай культур. Сімяон Полацкі і яго дзейнасць. А. Белабоцкі, К. Лышчынскі, І. Капіевіч, С. Шчука і планы сацыяльна-палітычных рэформ. Архітэктура, скульптура і жывапіс. Барока. Класіцызм.

Палацава-сядзібныя забудовы. Развіццё прыкладнога мастацтва. Асветніцтва. Своеасаблівасць і супярэчлівасць эпохі Асветніцтва ў Беларусі. Дзейнасць Адукацыйнай Камісіі. Гарадзенская медыцынская школа. Дасягненні ў прыродазнаўчых навук. М. Пачобут-Адлянцікі, Ж. Жылібер. Ідэі асветніцтва ў літаратуры і грамадскай думцы. С. Майман, К. Нарбут, І. Яленскі, С. Шадурскі, М. Карповіч. Мецэнацтва. Тэатр. Музычнае мастацтва. «Камедыі» К. Марашэўскага і М. Цяперскага. Друк, першыя газеты.

Тэма 3.6. Аднаўленне гаспадаркі і спробы дзяржаўных рэформ. Першы падзел Рэчы Паспалітай

Нармалізацыя эканамічнага развіцця пасля ваенных разбурэнняў. Аднаўленне сельскай і гарадской гаспадаркі. Рэфарматарская дзейнасць А. Тызенгаўза, І. Храптовіча. Фізіякраты. Сялянская гаспадарка і катэгорыі сялян. Вотчынныя мануфактуры. Зараджэнне капіталістычных адносін. Развіццё ўнутранага і знешняга гандлю. Характар і вынікі эканамічнага ажыўлення. Антыфеадальныя выступленні сялянства Беларусі ў другой палове XVIII ст.

Паглыбленне дзяржаўна-палітычнага крызісу Рэчы Паспалітай. Праекты рэформ Чартарыйскіх. Змены ў дзяржаўным кіраванні ў пачатку праўлення Станіслава Аўгуста (Панятоўскага). Рашэнні соймаў 1764 і 1766 гг. Умяшанне замежных дзяржаў ва ўнутраныя справы. Сойм 1767–1768 гг. Кардынальныя правы. Барская канфедэрацыя ў Вялікім Княстве Літоўскім (1768–1771 гг.). Роля Прусіі, Аўстрыі і Расіі ў першым падзеле Рэчы Паспалітай. Рашэнні сойма 1773 г. Апазіцыя на сойме на чале з Т. Рэйтанам, С. Корсакам і С. Багушэвічам. Утварэнне Пастаяннай Рады. Арганізацыя Адукацыйнай камісіі. Далучэнне ўсходняй часткі Беларусі да Расійскай імперыі.

Тэма 3.7. Чатырохгадовы Сойм. Другі падзел Рэчы Паспалітай

Грамадска-палітычныя супярэчнасці. Кодэкс А. Замойскага. Спыненне рэформ і расійская гарантыя. Складванне шляхецка-буржуазнага блоку. Дзейнасць Чатырохгадовага (Вялікага) сойма. Павелічэнне войска. Ліквідацыя Пастаяннай Рады і разрыў саюза з Расійскай імперыяй. Рэформа мясцовага самакіравання. Змены ў становішчы мяшчан. Пінская кангрэгацыя. Канстытуцыя 3 мая 1791 г. «Узаемнае заручэнне абодвух народаў». Таргавіцкая канфедэрацыя. Рашэнні Гарадзенскага сойма 1793 г. Другі падзел дзяржавы і далучэнне цэнтральнай часткі Беларусі да Расійскай імперыі.

Тэма 3.8. Паўстанне 1794 г. Трэці падзел Рэчы Паспалітай

Прычыны, падрыхтоўка і пачатак паўстання. Уплывы французскай буржуазнай рэвалюцыі. «Віленскія якабінцы». Грамадска-палітычныя погляды Т. Касцюшкі, Я. Ясінскага, Т. Ваўжэцкага. Перамога паўстання ў Вільні. Асаблівасці паўстання ў Беларусі. Ход баявых дзеянняў. Бітвы пад Палянамі, Соламі, Крупчыцамі. Партызанска-дыверсійныя рэйды М.К. Агінскага і С. Грабоўскага. Адносіны да паўстання сялян. Паланецкі ўніверсал. Палітыка расійскага ўрада. Вайсковыя аперацыі царскіх войскаў. Значэнне і прычыны паражэння паўстання. Трэці падзел Рэчы Паспалітай і

далучэнне да Расійскай імперыі заходняй часткі Беларусі. Прычыны ліквідацыі Рэчы Паспалітай.

Раздзел 4.

БЕЛАРУСЬ У КАНЦЫ XVIII – ПЕРШАЙ ПАЛОВЕ XIX СТ.

Тэма 4.1. Беларусь пасля падзелаў Рэчы Паспалітай (1772–1801 гг.)

Увядзенне новага адміністрацыйна-тэрытарыяльнага падзелу і арганізацыя кіравання. Судаводства. Змены ў сельскай гаспадарцы, прамысловасці, унутраным і знешнім гандлі. Паштовыя дарогі. Стан гарадоў. Прывядзенне да прысягі і афармленне сацыяльнага статусу насельніцтва. Змены ў становішчы саслоўных груп. Падаткі і павіннасці. Сацыяльная і этнаканфесійная палітыка Расійскай імперыі.

Тэма 4.2. Беларусь у першай палове XIX ст.: асноўныя рысы перыяду, гістарыяграфія, крыніцы.

Асаблівасці гэтага перыяду ў гісторыі Беларусі, яго асноўныя рысы. Перыядызацыя. Айчынная і замежная гістарыяграфія. Крыніцы па гісторыі перыяда і іх класіфікацыя.

Тэма 4.3. Тэрыторыя і насельніцтва Беларусі ў XIX ст.

Адміністрацыйны падзел. Прыродныя рэсурсы. Уплыў геаграфічнага і дэмаграфічнага фактараў на сацыяльнае і эканамічнае развіццё. Сацыяльная і этнаканфесійная структура насельніцтва. Яе асаблівасці. Катэгорыі сялян. Становішча і склад гарадскога насельніцтва.

Тэма 4.4. Сацыяльна-эканамічнае развіццё у першай палове XIX ст.

Разлажэнне феадальна-прыгонніцкага ладу і фарміраванне капіталістычных адносін. Развіццё таварнай вытворчасці ў сельскай гаспадарцы. Пачатак яе спецыялізацыі. Новыя з’явы ў аграгаспадарчым прамысловым дзейнасць сялянства, узровень яго дыферэнцыяцыі. Крызіс феадальна-прыгонніцкай сістэмы. Спробы яе рацыяналізацыі. Узмацненне феадальнай эксплуатацыі сялянства. Хваляванні сялян дзяржаўных і прыватнаўласніцкіх маёнткаў, іх антыпрыгонніцкая накіраванасць. Структура і формы арганізацыі прамысловай вытворчасці. Вотчынныя і купецкія мануфактуры. Пачатак прамысловага перавароту. Рост выкарыстання наёмнай працы. Будаўніцтва дарог і каналаў. Гандаль. Кірмашы. Узрастанне ролі гарадоў і мястэчкаў.

Тэма 4.5. Вайна 1812 г. і Беларусь

Расійска-французскія адносіны і палітычная сітуацыя ў заходніх губернях напярэдадні вайны. Перадача Расіі Беластоцкай вобласці. Праект адраджэння Вялікага Княства Літоўскага. Ваенныя дзеянні на тэрыторыі Беларусі летам 1812 г. Палітыка французскіх улад. Дзейнасць Часовай камісіі ўрада Вялікага Княства Літоўскага. Адносіны шляхты да Напалеона. Пазіцыі сялянства. Партызанскі рух. Удзел насельніцтва Беларусі ў баявых дзеяннях. Разгром французскіх войскаў на Бярэзіне. Вынікі вайны для Беларусі.

Тэма 4.6. Урадавая палітыка ў Беларусі ў першай палове XIX ст.

Эвалюцыя саслоўнай палітыкі. Ваенныя пасяленні. Актualізацыя сялянскага пытання ў другой чвэрці XIX ст. Люстрацыя дзяржаўных маёнткаў. Інвентарная рэформа. Канфесіянальная палітыка. Полацкі царкоўны Сабор і яго вынікі. Змяненні палітыкі ў галіне асветы. Заканадаўства. Камітэт па

справах заходніх губерняў і яго дзейнасць. Русіфікацыя і дэпаланізацыя, іх сутнасць.

Тэма 4.7. Грамадска-палітычнае жыццё ў Беларусі ў канцы XVIII - першай палове XIX ст. «Вясна народаў» і ажыўленне грамадска-палітычнага руху. Характар і сацыяльна-саслоўны склад яго ўдзельнікаў. Грамадска-палітычнае жыццё і яго накірункі. Фізіякраты. Масонства. Тайныя таварыствы вучнёўскай моладзі і іх дзейнасць. Дзекабрысты. Беларусь у планах дзекабрыстаў. Бабруйскі план паўстання. «Таварыства ваенных сяброў». Выступленне дзекабрыстаў у Літоўскім корпусе і ў Бабруйскай крэпасці. Разгром тайных таварыстваў. Шляхецкае паўстанне 1830–1831 гг. Уплыў рэвалюцыйных падзей у Заходняй Еўропе на грамадска-палітычны рух у Беларусі. «Экспедыцыя Валовіча». «Дэмакратычнае таварыства». Ф. Савіч. «Саюз свабодных братоў». Зараджэнне беларускага нацыянальна-культурнага руху. «Заходнерусізм» і яго прадстаўнікі.

Тэма 4.8. Культура Беларусі ў першай палове XIX ст.: ад асветніцтва да рамантызму.

Новае ў культуры: рацыяналізм і дэмакратызацыя. Сацыяльная структура культуры: магнацкая, памесна-дваранская культура сярэдняй і дробнай шляхты. Культура мяшчан і насельніцтва гарадоў і мястэчак. Сялянская культура. Культурныя цэнтры Беларусі. Асвета. Фарміраванне сістэмы свецкай і духоўнай адукацыі. Віленская навучальная акруга. Віленскі універсітэт. Полацкая езуіцкая акадэмія. Гімназіі. Павятовыя вучылішчы. Царкоўнапрыходскія і парафіяльныя школы. Змены ў сістэме адукацыі. Беларуская навучальная акруга. Віцебская настаўніцкая семінарыя. Ваеннае і прафесійнае навучанне. Горы-Горацкі земляробчы інстытут. Духоўная адукацыя. Узнікненне яўрэйскіх навучальных устаноў. Навука. Зараджэнне і развіццё археаграфіі, крыніцазнаўства, славяназнаўства, беларусазнаўства, этнаграфіі і археалогіі. З. Даленга-Хадакоўскі, М. Баброўскі, І. Даніловіч, К. і Я. Тышкевічы і інш. Прыродазнаўчыя веды: батаніка, біялогія, фізіялогія, хімія. Станаўленне новай беларускай мовы і літаратуры. Романызм: А. Міцкевіч, Я. Чачот, У. Сыракомля, Я. Баршчэўскі. Пераход да рэалізму. В. Дунін-Марцінкевіч. Аганічная паэзія. Мастацтва. Тэатр. Музыка. А. Абрамовіч, М. Агінскі, Д. Стэфановіч, Ф. Міладоўскі, С. Манюшка. Архітэктура і горадабудаўніцтва. Палацава-сядзібнае будаўніцтва. Класіцызм. Неаготыка. Жывапіс. Віленская школа жывапісу. Я. Дамель, І. Аляшкевіч, В. Ваньковіч, І. Хруцкі, В. Дмахоўскі. Графіка. Скульптура. Уклад выхадцаў з Беларусі ў развіццё навукі і культуры іншых народаў. Выспяванне беларускай нацыянальнай ідэі.

Раздзел 5.

БЕЛАРУСЬ У ДРУГОЙ ПАЛОВЕ XIX СТ.

Тэма 5.1. Беларусь у другой палове XIX ст.: асноўныя рысы перыяду, гістарыяграфія, крыніцы

Асноўныя напрамкі і вынікі навуковых даследаванняў. Перспектывы далейшага вывучэння. Крыніцы, іх класіфікацыя крыніц і асноўныя віды.

Масавыя статыстычныя даныя. Апублікаваныя матэрыялы перапісу насельніцтва Расійскай імперыі 1897 г.

Тэма 5.2. Мадэрнізацыйныя працэсы ў Беларусі ў другой палове XIX ст.

Мадэрнізацыя, яе сутнасць, этапы, характэрныя і спецыфічныя рысы яе эвалюцыі ў Беларусі. Фарміраванне сацыяльнай структуры буржуазнага грамадства, незавершанасць гэтага працэсу ў Беларусі. Мадэрнізацыя і працэсы індустрыялізацыі, урбанізацыі, станаўлення нацыі, змены ў менталітэце беларускага грамадства.

Тэма 5.3. Адмена прыгоннага права ў Беларусі

Наспяванне неабходнасці падрыхтоўкі сялянскай рэформы, яе прычыны. Арганізаваная ініцыятыва інвентарных камітэтаў Віленскай, Гродзенскай і Ковенскай губерняў па вызваленні сялян. Рэскрыпт У. І. Назімаву. Маніфест і «Палажэнні» 19 лютага 1861 г. Спецыфіка мясцовых «Палажэнняў». Выкупная аперацыя. Устаўныя граматы і выкупныя акты. Права сялян. Змены ў рэалізацыі рэформы, звязаныя з паўстаннем 1863 г. Рэформы аграрных адносін дзяржаўных сялян і ўпарадкаванне іншых катэгорый сельскага насельніцтва. Вынікі і значэнне аграрных рэформ.

Тэма 5.4. Буржуазныя рэформы 60–70-х гг. XIX ст. у Беларусі.

Ваенная, школьная, цэнзурная, судовая, гарадскога самакіравання рэформы, іх прычыны, сутнасць і асаблівасці рэалізацыі ў Беларусі. Значэнне рэформ. Контррэформы і іх вынікі. Увядзенне інстытута земскіх начальнікаў.

Тэма 5.5. Урадавая палітыка ў Беларусі ў другой палове XIX ст. Асаблівасці эканамічнай і сацыяльнай палітыкі ў Беларусі. Абмежаванні ў дачыненні да палякаў, беларусаў-католікаў. Заканадаўства ў адносінах да яўрэяў. Пашырэнне рускага землеўладання. Сервітутнае пытанне. Рэформы ў сістэме падаткаў і павіннасцей. Змены ва ўрадавай палітыцы ў Беларусі па нацыянальным і рэлігійным пытаннях. Умацаванне «традыцыяналісцкіх» пачаткаў ва ўрадавай палітыцы Беларусі. Русіфікацыя Беларусі.

Тэма 5.6. Сельская гаспадарка Беларусі ў другой палове XIX ст.

Памешчыцкае і сялянскае землеўладанне. Асаблівасці буржуазнай эвалюцыі сельскай гаспадаркі Беларусі. Аграрны крызіс 80-х гг. XIX ст. і яго ўплыў на рыначную спецыялізацыю сельскай гаспадаркі. Малочная і мясная жывёлагадоўля. Вытворчасць тэхнічных культур. Вінакурэнне. Скарачэнне дваранскага землеўладання і рост бессаслоўнай зямельнай уласнасці. Становішча сялян. Сацыяльныя працэсы сярод сялянства. Фарміраванне аграрнай буржуазіі. Адыходныя промыслы. Міграцыі сялянства. Сельская грамада, рэгіянальныя асаблівасці яе функцыяніравання ў Беларусі.

Тэма 5.7. Прамысловасць і гарады Беларусі ў другой палове XIX ст.

Спецыялізацыя беларускай прамысловасці, яе галіновыя структуры. Спецыфічныя рысы тэрытарыяльнага размяшчэння прамысловых прадпрыемстваў. Асаблівасці прамысловай рэвалюцыі ў Беларусі. Удзельная вага дробнай вытворчасці. Рост гарадоў і іх добраўпарадкаванне. Асаблівасці ўрадавай палітыкі ў дачыненні горадаўтварэння. Мястэчкі. Фарміраванне гандлёва-прамысловай буржуазіі. Колькасць, склад, становішча рабочых.

Тэма 5.8. Транспорт, гандаль, крэдыт ў Беларусі ў другой палове XIX ст.

Будаўніцтва чыгунак. Важнейшыя чыгуначныя лініі ў Беларусі; іх уплыў на развіццё сельскай гаспадаркі, прамысловасці, гарадоў і гандлю. Рачны транспорт. Фарміраванне фінансава-крэдытнай сістэмы. Дзейнасць у Беларусі аддзяленняў Дзяржаўнага, Сялянскага, Дваранскага і іншых банкаў. Таварыствы ўзаемнага крэдыту. Скарачэнне кірмашоў і развіццё магазінна-крамнага гандлю. Фарміраванне на тэрыторыі Беларусі адзінага эканамічнага рэгіёна.

Тэма 5.9. Грамадска-палітычнае жыццё ў Беларусі ў другой палове XIX ст.

Грамадская думка: асноўныя плыні і іх эвалюцыя. Паўстанне 1863-1864 гг. у Беларусі. Ідэалогія манархізму ў Беларусі. «Заходнерусізм» і яго плыні. М. Каяловіч. Станаўленне ліберальнай думкі. Варшаўскі пазітывізм. Рэвалюцыйна-дэмакратычная думка. Вытокі ідэалогіі беларускага нацыянальнага руху. Ф. Багушэвіч. Польшкі і яўрэйскі нацыянальныя рухі і іх ідэалогія. Вытокі і сутнасць народніцтва. Першыя народніцкія гурткі пачатку 1870-х гг. і іх дзейнасць. Народніцкія гурткі другой паловы 1870-х гг. Спробы прапаганды сярод сялян і рабочых. Дзейнасць «Народнай волі». Выхадцы з Беларусі ў народніцкіх арганізацыях Расіі. І. Грынявіцкі, М. Судзілоўскі, С. Кавалік, Р. Ісаеў і інш. Народніцкія арганізацыі ў Беларусі ў першай палове 1880-х гг. Спробы аб'яднання. Група «Гоман» і яе погляды на развіццё Беларусі. Народнікі Беларусі і беларускі нацыянальны рух. Ліберальныя народнікі. Адраджэнне рэвалюцыйнага народніцтва ў канцы 1890-х гг. Эвалюцыя рабочага руху. Распаўсюджванне марксізму. Э. Абрамовіч, І. Гурвіч, С. Трусевіч, Я. Спонцы, В. Сяліцкі, А. Крэмер. Дзейнасць сацыял-дэмакратыі Польшчы і Літвы. Літоўская сацыял-дэмакратычная партыя (ЛСДП). Польская сацыялістычная партыя (ППС). Усеагульны яўрэйскі рабочы саюз (Бунд). «Рабочая партыя палітычнага вызвалення Расіі». І з'езд РСДРП. Стварэнне Сацыял-дэмакратыі Каралеўства Польскага і Літвы (СДКПІЛ). Асаблівасці сацыял-дэмакратычнага руху ў Беларусі.

Тэма 5.10. Фарміраванне беларускай нацыі.

Этнічная эмансipaцыя еўрапейскіх народаў у XIX ст. Умовы фарміравання беларускай нацыі. Этнічная тэрыторыя беларусаў, этнічны склад насельніцтва Беларусі. Сацыяльна-класавыя асаблівасці станаўлення беларускай нацыі. Фарміраванне агульных нацыянальных прыкмет. Этнічная і нацыянальная самасвядомасць. Станаўленне беларускай літаратурнай мовы. Станаўленне беларускага нацыянальнага руху.

Тэма 5.11. Культура Беларусі ў 60–90-я гг. XIX ст.

Асноўныя стылі і накірункі ў развіцці культуры. Асвета. Палітыка ўрада ў галіне школьнай справы. Пачатковая і сярэдняя адукацыя. Тыпы і колькасць школ. Прафесійна-тэхнічная адукацыя. Настаўніцкія семінарыі. Развіццё прыродазнаўчых навук. Вывучэнне этнаграфіі, гісторыі і культуры Беларусі. А. Кіркор, П. Шэйн, І. Насовіч, Е. Раманаў, М. Каяловіч і інш. Публікацыя гістарычных крыніц і помнікаў духоўнай культуры. Развіццё мастацкай

літаратуры. Творчасць Ф. Багушэвіча, А. Гурыновіча, Я. Лучыны, К. Каганца і інш. Рост легальных публікацый на беларускай мове ў 1890-я гг. Быт і матэрыяльная культура, звычаі, абрады, нормы маралі народаў Беларусі. Развіццё перыядчнага друку. «Минский листок». Тэатр і музыка. Архітэктура і горадабудаўніцтва. Змяненне выгляду беларускіх гарадоў. Эклектыка. Жывапіс. Гістарычны і бытавы жанры: К. Альхімовіч, Д. Баркоўскі. Пейзаж, партрэт. Н. Сілівановіч, Б. Русецкі, А. Ромер, А. Гараўскі. Графіка. Творчасць А. Андрэілі, Ф. Дмахоўскага, Н. Орды.

Раздзел 6. БЕЛАРУСЬ У ПАЧАТКУ XX СТ.

Тэма 6.1. Беларусь на мяжы XIX– пачатку XX ст.

Асаблівасці перыяду. Агляд навукавай і вучэбнай літаратуры, гістарычных крыніц па перыядзе. Сацыяльны і нацыянальны склад насельніцтва Беларусі ў пачатку XX ст.; эканамічная і нацыянальная палітыка ўрада ў Беларусі. Развіццё капіталізму ў сельскай гаспадарцы. Структура землеўладання, яе асаблівасці ў Беларусі. Спецыялізацыя сельскагаспадарчай вытворчасці, агратэхніка. Феадальна-прыгонніцкія перажыткі ў беларускай вёсцы, сацыяльная дыферэнцыяцыя сялянства. Аграрная перанаселенасць, міграцыя вясковага насельніцтва. Сялянскія хваляванні. Стан і развіццё прамысловасці, яе структура і спецыялізацыя. Прамысловы крызіс у Беларусі 1900–1903 гг. Рост акцыянернага капіталу, банкі Беларусі. Пранікненне замежнага капіталу ў эканоміку Беларусі. Транспарт і гандаль. Рост гарадоў. Павелічэнне колькасці рабочага класа, яго нацыянальны і сацыяльны склад. Становішча рабочага класа. Станаўленне буржуазіі. Грамадска-палітычнае жыццё Беларусі. Рабочы рух, з’яўленне палітычных партый і арганізацый. Паліцэйскі сацыялізм. Яўрэйская незалежная рабочая партыя. Сацыял-дэмакратычныя арганізацыі. Арганізацыі сацыялістаў-рэвалюцыянераў, Польскай сацыялістычнай партыі на Літве. Бунд. Сіянісцкі рух. Польскі і яўрэйскі нацыянальныя рухі. Утварэнне і дзейнасць Беларускай сацыялістычнай грамады.

Тэма 6.2. Рэвалюцыйныя падзеі 1905–1907 гг. у Беларусі.

Абвастрэнне сацыяльных і нацыянальных супярэчнасцяў. Пачатак рэвалюцыі. Уздым выступленняў рабочых, сялян і салдат у студзені – верасні 1905 г. Кастрычніцкая палітычная стачка ў гарадах і мястэчках Беларусі. Маніфест 17 кастрычніка 1905 г. Курлоўскі расстрэл у Мінску. Снежаньскія падзеі ў Беларусі. Дыферэнцыяцыя грамадска-палітычных сіл. Кансерватыўныя партыі і саюзы, ліберальныя партыі, сацыял-дэмакратычныя арганізацыі ў Беларусі і характар іх дзейнасці. Выбарчы закон ад 11 снежня 1905 г., адносіны да яго палітычных партый і арганізацый у Беларусі. Выбары ў I і II Дзяржаўныя думы Расійскай імперыі, сацыяльны і партыйны склад дэпутатаў ад беларускіх губерняў, іх пазіцыі па пытаннях эканамічнага і палітычнага жыцця краіны. Прычыны роспуску I і II Дзяржаўных дум і адносіны да яго палітычных партый і арганізацый. Уздым рабочага, сялянскага і салдацкага рухаў вясной – летам 1906 г., змены ў іх дынаміцы і характары. Рэвалюцыйныя хваляванні ў Беларусі вясной 1907 г. Трэцячэрвеньскі

дзяржаўны пераварот 1907 г. Прычыны паражэння першай расійскай рэвалюцыі і яе значэнне для Беларусі. Беларускі нацыянальны рух у перыяд рэвалюцыі 1905–1907 гг., роля БСГ. Праграмныя ўстаноўкі БСГ, яе адносіны да I і II Дзяржаўных Дум. II з’езд БСГ. Рашэнні чэрвеньскай (1906) канферэнцыі БСГ. Газеты «Наша доля» і «Наша ніва», іх роля ў развіцці нацыянальна-вызваленчага руху і абуджэнні нацыянальнай самасвядомасці. Указ 17 красавіка 1905 г. аб свабодзе веравызнання і змены ў канфесійным жыцці.

Тэма 6.3. Сталыпінскія рэформы ў Беларусі.

Мэты і задачы правядзення аграрнай рэформы. Асаблівасці рэалізацыі ў Беларусі. Скасаванне сельскай абшчыны. Насаджэнне хутароў і адрубоў. Перасяленне сялян у азіяцкую частку Расіі. Далейшая спецыялізацыя сельскай гаспадаркі і рост вытворчасці. Узмацненне сацыяльнай дыферэнцыяцыі вёскі. Вынікі сталыпінскай аграрнай рэформы для Беларусі. Пралікі і памылкі ў яе правядзенні. Прычыны і мэты правядзення земскай рэформы ў беларускіх губернях, яе асаблівасці. Губернскія і павятовыя земскія ўправы і іх роля ў арганізацыі мясцовага кіравання і гаспадарчага жыцця. Значэнне ўвядзення земстваў у Віцебскай, Магілёўскай і Мінскай губернях.

Тэма 6.4. Эканамічнае развіццё і грамадска-палітычнае жыццё Беларусі ў 1907–1914 гг.

Уздым прамысловасці. Рост канцэнтрацыі вытворчасці. Становішча рабочага класа. Сельская гаспадарка. Сацыяльныя зрухі ў вёсцы. Падаткі і павіннасці сялян. Сутнасць выбарчага закона ад 3 чэрвеня 1907 г. і асаблівасці яго ажыццяўлення ў Беларусі. Палітычныя пазіцыі ўрадавых партый і арганізацый. Ліберальны рух. Аслабленне рэвалюцыйных партый і арганізацый. Дынаміка і характар рабочага і сялянскага рухаў. Грамадска-палітычны рух у Беларусі ў час выбараў у III і IV Дзяржаўныя думы. Дэпутаты ад беларускіх губерняў у III і IV Дзяржаўных Думах і іх пазіцыі па пытаннях палітычнага і эканамічнага жыцця краіны. Беларускі нацыянальна-вызваленчы рух. Барацьба самадзяржаўя з беларускім нацыянальна-адраджэнскім рухам. «Наша ніва».

Тэма 6.5. Культура Беларусі ў пачатку XX ст.

Умовы і асаблівасці культурнага развіцця Беларусі. Палітыка ўраду ў галіне культуры. Ідэалогія і практыка «заходнерусізму». Перыядычны друк і выдавецкая справа. Школа, асвета і адукацыя, навука і навуковыя даследаванні. Развіццё беларусазнаўства. Я. Карскі, М. Доўнар-Запольскі, В. Ластоўскі і інш. Тэхнічная інтэлігенцыя. М. Р. Стульбінскі, К. М. Паўлоўскі і інш. Развіццё літаратуры і мастацтва. М. Багдановіч, Я. Купала, Я. Колас і інш. Выяўленчае мастацтва. Ф. Рушчыц, В. Бялыніцкі-Біруля. Архітэктура. Беларускі тэатр і музыка. І. Буйніцкі.

Раздзел 7. БЕЛАРУСЬ У ГАДЫ ПЕРШАЙ СУСВЕТНАЙ ВАЙНЫ І СТАНАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ (1914-1920 ГГ)

Тэма 7.1. Беларусь у гады Першай сусветнай вайны: падзеі на франтах і палітыка акупацыйных улад

Агляд навуковай і вучэбнай літаратуры, гістарычных крыніц. Прычыны і пачатак вайны. Увядзенне ваеннага становішча ў Беларусь. Адносіны да вайны розных груп насельніцтва, палітычных партый і грамадскіх арганізацый. Ваенныя дзеянні на германска-расійскім (Усходнім) фронце ў 1914–1915 гг. Свянцянскі прарыў. Стабілізацыя фронту ў кастрычніку 1915 г. Захоп Заходняй Беларусі войскамі кайзераўскай Германіі. Беларускія тэрыторыі ў складзе Ober-Ost, устанаўленне акупацыйнага рэжыму на захопленай тэрыторыі. Ваенныя дзеянні на тэрыторыі Беларусі ў 1916 г. Нарачанская і Баранавіцкая ваенныя аперацыі. Палітыка нямецкай акупацыйнай адміністрацыі.

Тэма 7.2. Беларускі нацыянальны рух у 1914–1917 гг. Бежанства

Бежанства ў гады Першай сусветнай вайны і яго ўплыў на дэмаграфію насельніцтва і грамадска-палітычныя працэсы. Стварэнне і дзейнасць грамадскіх арганізацый бежанцаў і камітэтаў дапамогі ахвярам вайны. Беларускі нацыянальны рух у гады вайны. Дзейнасць беларускіх палітычных арганізацый на акупіраванай тэрыторыі. Школа і культурна-асветніцкая справа ва ўмовах нямецкай акупацыі ў 1915–1916 гг. Становішча на неакупіраванай тэрыторыі Беларусі: прамысловасць, сельская гаспадарка, мілітарызацыя эканомікі, размяшчэнне расійскіх войскаў. Ваенныя павіннасці. Харчовы крызіс. Рост антываенных і антыўрадавых настрояў. Пачатак разлажэння ў войсках. Рост дэзерцірства.

Тэма 7.3. Беларусь у час Лютаўскай рэвалюцыі 1917 г.

Перамога рэвалюцыі ў Петраградзе. Падзеі Лютаўскай рэвалюцыі ў Беларусі і на Заходнім фронце. Звяржэнне самадзяржаўя. Стварэнне органаў Часовага ўрада, Саветаў, салдацкіх камітэтаў у Беларусі і на Заходнім фронце і іх дзейнасць. Асаблівасці грамадска-палітычнага становішча ў Беларусі. Палітычная дыферэнцыяцыя грамадства. Пазіцыі беларускіх і агульнарасійскіх партый па галоўных пытаннях палітычнага і сацыяльна-эканамічнага жыцця краіны. Рабочы рух, арганізацыя прафесійных саюзаў. Дзейнасць фабрычна-заводскіх камітэтаў. Дэмакратызацыя арміі на Заходнім фронце. I з'езд ваенных і рабочых дэпутатаў арміі і тылу Заходняга фронту. Абуджэнне вёскі. З'езды сялянскіх дэпутатаў. Наступленне на франтах і яго вынікі. Канец двоеўладдзя.

Тэма 7.4. Беларускі нацыянальны рух у перыяд ад лютага да кастрычніка 1917 г.

Аднаўленне дзейнасці БСГ у гарадах Беларусі і Расіі, у арміі і на флоце, яе праграмныя ўстаноўкі. Канферэнцыя БСГ у чэрвені 1917 г. Утварэнне беларускіх нацыянальных партый і арганізацый. I з'езд беларускіх нацыянальных арганізацый 25–27 сакавіка 1917 г., яго рашэнні. Стварэнне Беларускага нацыянальнага камітэта (БНК). Яго склад і дзейнасць. Адносіны Часовага ўрада да ідэі нацыянальна-дзяржаўнага вызначэння Беларусі. II з'езд беларускіх нацыянальных арганізацый і партый 8–10 ліпеня 1917 г. і яго асноўныя рашэнні. Раскол у БНК. Стварэнне Цэнтральнай рады беларускіх

арганізацый (ЦРБА), яе дзейнасць. Размежаванне ў беларускім нацыянальным руху. Першыя спробы арганізацыі беларускіх вайсковых фарміраванняў. Беларускі абласны камітэт пры Усерасійскім Савеце сялянскіх дэпутатаў (БАК), яго склад і ініцыятывы.

Тэма 7.5. Кастрычніцкая рэвалюцыя і ўсталяванне ўлады бальшавікоў ў Беларусі і на Заходнім фронце

Абвастэрэнне палітычнай сітуацыі. Бальшавізацыя Саветаў. Афармленне Паўночна-Заходняй абласной і франтавой арганізацыі РСДРП(б). Грамадска-палітычнае становішча ў Беларусі ў кастрычніку 1917 г. Узброенае паўстанне ў Петраградзе. Стварэнне Ваенна-рэвалюцыйнага камітэта (ВРК) Заходняй вобласці і фронту, яго склад і дзейнасць. Пераход улады да Саветаў і ваенкомаў у Беларусі і на Заходнім фронце. Усталяванне савецкай улады ў Мінску. «Камітэт выратавання рэвалюцыі», барацьба за ўладу. Усталяванне савецкай улады ў гарадах Беларусі, ліквідацыя органаў Часовага ўрада, Стаўкі Вярхоўнага Галоўнакамандуючага ў Магілёве. З'езд Саветаў рабочых і салдацкіх дэпутатаў Заходняга фронту, III з'езд Саветаў сялянскіх дэпутатаў Мінскай і Віленскай губерняў, II з'езд армій Заходняга фронту і іх рашэнні. Утварэнне і дзейнасць Абласнога Выканаўчага камітэта Савета рабочых, салдацкіх і сялянскіх дэпутатаў Заходняй вобласці і фронту (Аблвыкамзах) і СНК Заходняй вобласці. Дзейнасць Паўночна-Заходняга абласнога камітэта бальшавіцкай партыі. Першыя сацыяльна-эканамічныя пераўтварэнні савецкай улады. Палітыка ў галіне адукацыі і культуры. Дэкрэт аб міры і «Асноўны закон аб сацыялізацыі зямлі». Іх ажыццяўленне на Заходнім фронце і ў Беларусі. Стаўленне беларускіх нацыянальных партый да савецкай улады. Два напрамкі ў беларускім нацыянальным руху. Падрыхтоўка і скліканне I Усебеларускага з'езда ў снежні 1917 г. Рашэнні I Усебеларускага з'езда і яго разгон. Утварэнне Выканкома Савета Усебеларускага з'езда.

Тэма 7.6. Абвясчэнне БНР

Наступленне войскаў кайзераўскай Германіі ў лютым 1918 г. і захоп новых тэрыторый Беларусі. Падпісанне Брэсцкага мірнага дагавора 3 сакавіка 1918 г. і яго наступствы для Беларусі. Нямецкі акупацыйны рэжым на захопленай тэрыторыі Беларусі. Падпольная і партызанская барацьба супраць нямецкіх акупантаў. Беларускі нацыянальны рух пасля разгону I Усебеларускага кангрэса. Спробы стварэння беларускай дзяржаўнасці ва ўмовах нямецкай акупацыі. Першая і другая Устаўныя граматы. Стварэнне Народнага сакратарыята. Абвясчэнне Беларускай Народнай Рэспублікі. Стварэнне Рады БНР і яе склад. Прыняцце трэцяй Устаўной граматы. Узаемаадносіны Рады і ўрада БНР з германскімі акупацыйнымі ўладамі. Палітычны крызіс Народнага сакратарыята і Рады БНР вясной – летам 1918 г. Раскол БСГ. Заканчэнне Першай сусветнай вайны і ануліраванне Брэсцкага дагавора. Адыход нямецкіх акупацыйных войскаў і ўступленне Чырвонай Арміі на тэрыторыю Беларусі. Аднаўленне савецкай улады. Барацьба кіраўніцтва БНР за міжнароднае прызнанне. Беларускае пытанне на Парыжскай мірнай канферэнцыі. Месца БНР у гісторыі нацыянальна-дзяржаўнага будаўніцтва беларускага народа.

Тэма 7.7. Утварэнне ССРБ і Літоўска-Беларускай ССР

Беларускі нацыянальны камісарыят (Белнацкам) пры Наркамаце па справах нацыянальнасцяў РСФСР і беларускія секцыі РКП(б), іх намаганні і роля ў абвешчэнні Беларускай савецкай рэспублікі. Адносіны Паўночна-Заходняга камітэта РКП(б) і Аблвыкамзаха да праблемы стварэння беларускай нацыянальнай дзяржаўнасці. Барацьба па пытанні аб беларускай савецкай дзяржаўнасці. Прыняцце цэнтральнымі партыйнымі органамі рашэння аб утварэнні ССРБ. VI Паўночна-Заходняга абласная канферэнцыя РКП(б). Стварэнне КП(б)Б. Фарміраванне Часовага рабоча-сялянскага ўрада Беларускай ССР. Маніфест аб абвешчэнні Беларускай ССР. Пастанова ЦК РКП(б) ад 16 студзеня 1919 г. аб вылучэнні са складу БССР Віцебскай, Магілёўскай і Смаленскай губерняў. I Усебеларускі з'езд Саветаў і яго рашэнні. Першая Канстытуцыя Савецкай Беларусі. Сумеснае пасяджэнне ЦВК БССР і ЦВК ЛітССР 27 лютага 1919 г., абранне ЦВК і СНК Літоўска-Беларускай ССР (Літбел), іх дзейнасць па арганізацыі абароны рэспублікі і ажыццяўленні мерапрыемстваў у сферы палітычнага, сацыяльна-эканамічнага і культурнага жыцця. Ліквідацыя Літбел і яе прычыны.

Тэма 7.8. Беларусь у перыяд польска-савецкай вайны 1919 – 1921 гг.

Прычыны польска-савецкай вайны. Федэралісцкая канцэпцыя Ю. Пілсудскага і канцэпцыя інкарпарацыі польскіх нацыянал-дэмакратаў. Наступленне польскіх войскаў і ваенныя дзеянні на польска-савецкім фронце, захоп беларускай тэрыторыі. Дэкрэт УЦВК «Аб аб'яднанні Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік: Расіі, Украіны, Латвіі, Літвы, Беларусі для барацьбы з сусветным імперыялізмам» ад 1 чэрвеня 1919 г. Выхад польскіх легіёнаў да Бярэзіны і Заходняй Дзвіны. Усталяванне польскага акупацыйнага рэжыму. Падпольны і партызанскі рух супраць польскіх акупантаў. Пазіцыя партыі беларускіх эсэраў. Курс на супрацоўніцтва з падпольнымі камуністычнымі структурамі. Ідэя «трэцяга шляху» ў рэвалюцыі. Стварэнне арганізацыі «Малая Беларусь» і Беларускай камуністычнай арганізацыі. У. Ігнатоўскі. Раскол у беларускім грамадска-палітычным руху. Сесія Рады БНР у снежні 1919 г. Утварэнне Найвышэйшай Рады БНР. Наступленне Чырвонай Арміі летам 1920 г. Аднаўленне савецкай улады на вызваленай ад польскай акупацыі тэрыторыі. Дагавор РСФСР і Літвы 12 ліпеня 1920 г. і яго наступствы для Беларусі. Палітычная барацьба па пытаннях адраджэння беларускай нацыянальнай дзяржавы на савецкай аснове. Другое абвешчэнне ССРБ. Паражэнне Чырвонай Арміі пад Варшавай. Перагаворы паміж РСФСР і Польшчай аб перамір'і. Пытанне аб удзеле ў іх прадстаўнікоў Беларусі. Заканчэнне польска-савецкай вайны. Падпісанне прэлімінарнага мірнага дагавора Польшчы з РСФСР і Украінай. Стварэнне на польскай тэрыторыі антысавецкіх узброеных фарміраванняў. Разгром атрадаў С. Булак-Балаховіча, іншых антысавецкіх выступленняў. Слуцкі збройны чын у лістападзе – снежні 1920 г. II Усебеларускі з'езд Саветаў. Падпісанне Рыжскага мірнага дагавора, яго вынікі і наступствы для Беларусі.

Раздзел 8. БЕЛАРУСКАЯ СССР У 20–30-Я ГГ. XX СТ.

Тэма 8.1. Грамадска-палітычнае жыццё і нацыянальна-дзяржаўнае будаўніцтва Беларусі ў 20-я гг. XX ст.

Агляд літаратуры і гістарычных крыніц. Грамадска-палітычнае, тэрытарыяльна-адміністрацыйнае і эканамічнае становішча БССР пасля Рыжскага міру. Уплыў на эканоміку краіны палітыкі «ваеннага камунізму». Абвастрэнне сацыяльнай напружанасці. Акывізацыя ўзброенай антысавецкай барацьбы ў пачатку 1920-х гг. Стварэнне надзвычайных органаў, ўзмацненне барацьбы з антысавецкай дзейнасцю і бандытызмам. Стварэнне Беларускай праваслаўнай мітраполіі. Палітычная амністыя 1923 г. у БССР. Вяртанне ў БССР дзеячаў БНР. Нацыянальна-дзяржаўнае будаўніцтва ў БССР у 1921–1927 гг. Пагадненні БССР з РСФСР і іншымі савецкімі рэспублікамі. Роля БССР у стварэнні Саюза ССР. IV з’езд Саветаў Беларусі і яго рашэнні. I Усесаюзны з’езд Саветаў 30 снежня 1922 г. Дэкларацыя і дагавор аб утварэнні Саюза ССР. Статус БССР у складзе СССР. Канстытуцыя СССР 1924 г. Нацыянальная палітыка РКП(б) і КП(б) Беларусі. Рашэнні X і XII з’ездаў РКП(б) аб нацыянальнай палітыцы. Палітыка беларусізацыі, яе прычыны, сутнасць, умовы і характар ажыццяўлення. Вынікі беларусізацыі. Прычыны яе згортвання. Адміністрацыйна-тэрытарыяльная рэформа ў БССР. Узбуйненне БССР у 1924 і 1926 гг. VII Надзвычайны з’езд Саветаў Беларусі. Становішча нацыянальных меншасцей у БССР. Нацыянальныя раёны і Саветы ў Беларусі. Акывізацыя дзейнасці Саветаў. Усталяванне аднапартыйнай сістэмы. Самароспуск партыі беларускіх эсэраў. Прыняцце Канстытуцыі БССР 1927 г. Грамадскія арганізацыі. Прафсаюзы. Дзейнасць Рабоча-Сялянскай Інспекцыі. Беларуская эміграцыя ў 1920-я гг.

Тэма 8.2. Пераход да новай эканамічнай палітыкі (НЭПа). Сельская гаспадарка Беларусі ў 20-я гг. XX ст.

Агляд крыніц і літаратуры. Становішча беларускай вёскі і сельскай гаспадаркі ў пачатку 1920-х гг. Аграрная палітыка Камуністычнай партыі. X з’езд РКП(б). Пераход да НЭПа на вёсцы. Замена харчразвёрсткі харчовым падаткам. Дэкрэт ЦВК БССР «Аб свабодным выбары форм землекарыстання» (студзень 1922 г.). Землеўпарадкаванне, яго асаблівасці ў Беларусі. Рост хутарскай сістэмы гаспадарання. Змены ў сацыяльнай структуры беларускай вёскі. Працэс драблення сялянскіх гаспадарак. Кааператыўны рух у вёсцы, яго формы і дынаміка. Калектыўныя гаспадаркі і саўгаснае будаўніцтва. Вынікі сацыяльна-эканамічнага развіцця сельскай гаспадаркі Беларусі ў канцы 1920-х гг. Беларуская вёска напярэдадні «вялікага пералому». Д. 3. Прышчэпаў.

Тэма 8.3. Прамысловае развіццё Беларусі ў 20-я гг. XX ст.

Крыніцы і літаратура. Прамысловасць Беларусі ва ўмовах пераходу да мірных умоў развіцця. Ажыццяўленне мерапрыемстваў новай эканамічнай палітыкі ў прамысловасці: развіццё рыначных адносін, увядзенне гаспадарчага разліку, рэарганізацыя кіравання народнай гаспадаркай, змена адносін да прыватнага капіталу. Грашовая рэформа і яе вынікі. Развіццё крэдыту. Галоўныя вынікі аднаўлення перыяду ў прамысловасці. Рост прадукцыйнасці працы. Паляпшэнне сацыяльных умоў жыцця рабочых.

Згортванне дзейнасці прыватных прадпрыемстваў. Крызіс збыту, таварны голад. Паступовае згортванне НЭПу і пераход да адміністрацыйна-камандных метадаў кіравання эканомікай.

Тэма 8.4. Станаўленне беларускай савецкай культуры (20-я гг. XX ст.).

Гістарыяграфія і крыніцы. Палітыка па пытаннях развіцця нацыянальных культур. Асноўныя напрамкі, супярэчнасці і здабыткі. Развіццё беларускай культуры. Узмацненне ідэалагічнага ўціску ў культурным жыцці. Фарміраванне савецкай сістэмы адукацыі. Барацьба з непісьменнасцю. Станаўленне агульнаадукацыйнай, спецыяльнай і вышэйшай школ. БДУ. Навуковыя ўстановы. Дзейнасць Інстытута беларускай культуры. Стварэнне Акадэміі навук Беларусі. Матэрыяльна-тэхнічная база і кадравае забеспячэнне школы і навукі. Культурна-асветніцкая работа ў рэспубліцы. Развіццё мастацкай літаратуры, тэатра ва ўмовах савецкай улады. Ідэйная барацьба ў творчай дзейнасці. Стварэнне і дзейнасць літаб'яднанняў. Музычнае і выяўленчае мастацтва.

Тэма 8.5. Індустрыялізацыя ў Беларускай ССР

Гістарыяграфія і крыніцы. Пераход да фарсіраванай індустрыялізацыі краіны, яе прычыны і ўмовы. Унутрыпартыйная барацьба аб шляхах і метадах пабудовы сацыялізму. Першы пяцігадовы план развіцця эканомікі і культуры: яго асноўныя паказчыкі і асаблівасці ў прамысловасці Беларусі. Рэсурсы і сродкі развіцця індустрыялізацыі рэспублікі. Стварэнне новых галін прамысловасці. Новабудоўлі фабрык і заводаў, тэхнічная рэканструкцыя прадпрыемстваў ў гады першай пяцігодкі. Узмацненне камандна-адміністрацыйных метадаў кіравання прамысловасцю і выкананне планавых заданняў пяцігодкі. Вынікі першага пяцігадовага плана ў прамысловасці БССР. Развіццё прамысловасці рэспублікі ў гады другой пяцігодкі. Планавыя паказчыкі і іх выкананне. Рост колькасці рабочага класа. Падрыхтоўка кадраў. Разгортванне працоўнага «сацыялістычнага спаборніцтва». Стаханаўскі рух. Метады дасягнення планавых паказчыкаў. Вынікі індустрыялізацыі ў БССР.

Тэма 8.6. Калектывізацыя сельскай гаспадаркі ў БССР

Гістарыяграфія і крыніцы. Курс на сацыялістычную перабудову вёскі. Унутрыпартыйная барацьба па пытаннях аб шляхах развіцця сельскай гаспадаркі. Крызіс хлебнарыхтовак. Забарона гандлю сельскагаспадарчымі прадуктамі. Пераход да масавай калектывізацыі. Метады стварэння калектывных гаспадарак. Ажыццяўленне «палітыкі раскулачвання». Выхад сялянскіх гаспадарак з калгасаў вясной 1930 г. Новы этап калектывізацыі восенню 1930 г. Рабочыя-дваццаціпяцітысячнікі. Арганізацыя МТС, палітаддзелаў пры іх. Арганізацыйна-гаспадарчае ўмацаванне калгасаў і іх матэрыяльна-тэхнічнай базы. Саўгасы і іх гаспадарчая дзейнасць. Голад 1932–1933 гг. у Беларусі. Завяршэнне калектывізацыі беларускай вёскі, яе палітычныя, сацыяльныя і эканамічныя вынікі.

Тэма 8.7. Грамадска-палітычнае і культурнае жыццё Беларускай ССР у 30-я гг. XX ст.

Гістарыяграфія і крыніцы. Карэнны паварот у грамадска-палітычным і культурным жыцці ў пачатку 1930-х гг. Разгортванне ідэйна-палітычнай барацьбы з беларускім «нацыянал-дэмакратызмам». Характэрныя рысы савецкай грамадска-палітычнай сістэмы. Рэпрэсіі 1930-х гг. супраць інтэлігенцыі, партыйнага і дзяржаўнага кіраўніцтва, ваенных і супрацоўнікаў НКУС БССР. Палітыка «культурнай рэвалюцыі». Развіццё савецкай сістэмы адукацыі ў рэспубліцы. Барацьба за ліквідацыю непісьменнасці. Пераход да сямігадовага абавязковага навучання. Стварэнне сістэмы агульнаадукацыйнай, спецыяльнай і вышэйшай школ. Стварэнне сістэмы навуковых устаноў. АН БССР. У. Ігнатоўскі. Асноўныя накірункі развіцця беларускай навукі і дасягненні беларускіх вучоных у 1930-я гг. Развіццё беларускай савецкай літаратуры. Асноўныя творы вядучых пісьменнікаў, паэтаў, драматургаў, крытыкаў і іх тэматыка. Абвастрэнне ідэйна-палітычнай барацьбы сярод беларускіх літаратараў. Перабудова пісьменніцкіх арганізацый. Стварэнне Саюза савецкіх пісьменнікаў. Тэатральнае, музычнае, выяўленчае і іншыя формы мастацтва. Асноўныя накірункі іх развіцця ў рэспубліцы. Архітэктура Беларусі. Укараненне ў грамадстве «пралетарскай па змесце і сацыялістычнай па форме» культуры. Асноўныя рысы і характар грамадства, сфарміраванага ў Савецкім Саюзе ў канцы 1930-х гг.: палітычны, эканамічны, сацыяльны і духоўна-культурны аспекты.

Раздзел 9

ЗАХОДНЯЯ БЕЛАРУСЬ У СКЛАДЗЕ ПОЛЬСКАЙ ДЗЯРЖАВЫ (1921–1939 гг.)

Тэма 9.1. Заходняя Беларусь у складзе Польшчы

Гістарыяграфія і крыніцы. Тэрыторыя Заходняй Беларусі, яе адміністрацыйны падзел. Органы кіравання, сацыяльны, нацыянальны і канфесійны склад насельніцтва. Спецыфіка царкоўнага жыцця. Неаунія. Палітыка польскіх улад у Заходняй Беларусі. Нацыянальны прыгнёт. Закрыццё беларускіх школ. Палітыка паланізацыі. Адметныя рысы эканомікі Заходняй Беларусі. Рэжым «санацыі». Прамысловасць і асноўныя яе галіны. Сусветны эканамічны крызіс 1929–1933 гг. і яго ўплыў на гаспадарку Заходняй Беларусі. Становішча рабочых. Умовы працы і жыцця. Рост беспрацоўя. Становішча сельскай гаспадаркі ў Заходняй Беларусі. Аграрная палітыка польскіх улад. Асадніцтва. Зямельныя рэформы і іх вынікі. Парцэляцыя, камасацыя, ліквідацыя сервітутаў. Землеўладанне. Падатковая палітыка. Збядненне вясковага насельніцтва, эканамічная эміграцыя.

Тэма 9.2. Рэвалюцыйны і нацыянальна-вызваленчы рух у Заходняй Беларусі (1921–1939 гг.).

Асноўныя палітычныя партыі і арганізацыі ў Заходняй Беларусі. Выбары ў польскі сейм 1922 г. Стварэнне і дзейнасць Беларускага пасольскага клуба. Беларускі нацыянальна-вызваленчы рух. Дзейнасць партыі беларускіх эсэраў. Утварэнне Беларускай рэвалюцыйнай арганізацыі (БРА). Партызанскі рух. Беларуская сацыял-дэмакратычная партыя (БСДП), Беларуская хрысціянская дэмакратыя (БХД), Беларускі сялянскі саюз (БСС). Дзейнасць польскіх,

яўрэйскіх і іншых партый і арганізацый. Утварэнне Камуністычнай партыі Заходняй Беларусі (КПЗБ) і Камуністычнага Саюза моладзі Заходняй Беларусі (КСМЗБ). Праграмныя мэты і задачы КПЗБ, яе дзейнасць. Арганізацыя Беларускай сялянска-работніцкай Грамады (БСРГ), яе праграма і дзейнасць. Прычыны забароны БСРГ польскімі ўладамі і яе разгром. Выбары ў сейм Польшчы ў 1928 г. у Заходняй Беларусі. Стварэнне Беларускага сялянска-работчага пасольскага клуба «Змаганне». Уздым работчага і сялянскага руху ў пачатку 1930-х гг.

Тэма 9.3. Культура Заходняй Беларусі (1921–1939 гг.).

Умовы развіцця беларускай культуры ў міжваеннай Польшчы. Барацьба за асвету на роднай мове. Дзейнасць Таварыства беларускай школы (ТБШ), Б. Тарашкевіч, Беларускага інстытута гаспадаркі і культуры (БІГіК), Беларускага навуковага таварыства (БНТ). Беларускія літаратура, друк і мастацтва ў Заходняй Беларусі. Творы М. Васілька, В. Таўлая, М. Танка, І. Дварчаніна, і інш. Мастакі Я. Драздовіч, П. Сергіевіч. Музычнае мастацтва, Р. Шырма. Народная творчасць.

Раздзел 10

БЕЛАРУСЬ У ГАДЫ ДРУГОЙ СУСВЕТНАЙ ВАЙНЫ І ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ.

Тэма 10.1. Беларусь у пачатку Другой сусветнай вайны. Уз’яднанне Заходняй Беларусі з БССР.

Гістарыяграфія праблемы, агляд крыніц. Заходняя Беларусь у геапалітычных планах Германіі і Савецкага Саюза. Германа-савецкі дагавор аб ненападзе 23 жніўня 1939 г., сакрэтныя пратаколы да яго. Пачатак Другой сусветнай вайны. Ваенныя дзеянні германскіх войскаў на беларускай тэрыторыі. Бежанства. Паход Чырвонай Арміі ў Заходнюю Беларусь. Арганізацыя часовых органаў кіравання, іх дзейнасць. Перадача Вільні і Віленшчыны Літве. Народны сход Заходняй Беларусі і яго рашэнні. Прыняцце Заходняй Беларусі ў склад СССР і ўз’яднанне яе з БССР. Станаўленне савецкай улады ў Заходняй Беларусі, яе асаблівасці. Выбары ў Вярхоўныя Саветы СССР і БССР. Сацыяльна-эканамічныя, і культурныя пераўтварэнні ў заходніх абласцях БССР. Пачатак стварэння калгасаў і МТС. Асаблівасці развіцця прамысловасці. Змены ў культурным жыцці. Дэпартацыі з заходніх раёнаў БССР асаднікаў, служачых лясной аховы і інш. Значэнне ўз’яднання Заходняй Беларусі з БССР.

Тэма 10.2. БССР у канцы 30-х – пачатку 40-х гг. XX ст.

Трэці пяцігадовы план развіцця народнай гаспадаркі. Асноўныя накірункі і вынікі развіцця прамысловасці і сельскай гаспадаркі ў 1938–1941 гг. Узмацненне працоўнай дысцыпліны. Грамадска-палітычнае і культурнае жыццё рэспублікі напярэдадні вайны. Новы адміністрацыйны падзел БССР. Удзел Беларусі ў мерапрыемствах па ўзмацненні абароназдольнасці СССР. Заходняя Асобая вайсковая акруга, пераўзбраенне яе войскаў. Стварэнне ўмацаваных раёнаў. Удзел беларускага насельніцтва ў абарончых мерапрыемствах.

Тэма 10.3. Беларусь на пачатку Вялікай Айчыннай вайны. Абарончыя баі летам 1941 г.

Напад фашысцкай Германіі на СССР. Прыгранічныя баі на тэрыторыі БССР. Абарона Брэсцкай крэпасці. Навагрудскі кацёл. Мерапрыемствы КП(б)Б і ўрада рэспублікі па мабілізацыі і эвакуацыі. Будаўніцтва абарончых аб'ектаў. Баі пад Мінскам, Барысавам, Бабруйскам і Віцебскам. Баі на Бярэзіне і Дняпры. Абарона Магілёва і Гомеля. Контрудары савецкіх войскаў. Атрады народнага апалчэння. Прычыны паражэння савецкіх войскаў у першы перыяд вайны. Значэнне абарончых баёў на тэрыторыі Беларусі.

Тэма 10.4. Акупацыйны рэжым на тэрыторыі Беларусі

Захоп тэрыторыі Беларусі нямецка-фашысцкімі войскамі. Устанаўленне акупацыйнага рэжыму, яго мэты. Адміністрацыйна-тэрытарыяльны падзел Беларусі. Структура органаў акупацыйнай улады. Рабаванне гітлераўцамі гаспадарчых і культурных каштоўнасцяў рэспублікі. Генацыд беларускага народа. Халакост. Стварэнне канцлагаў і гета. Масавое знішчэнне насельніцтва, угон на прымусовыя работы ў Германію. Карныя экспедыцыі. Калабаранцкія арганізацыі і іх дзейнасць.

Тэма 10.5. Партызанскі і падпольны рух на акупіраванай тэрыторыі Беларусі

Гістарыяграфія пытання. Зараджэнне партызанскага руху. Стварэнне падпольных партыйных і камсамольскіх арганізацый. Мінскае партыйнае падполле. Барацьба падпольных арганізацый з акупантамі ў Віцебску, Магілёве, Оршы і іншых гарадах і раёнах Беларусі. Асаблівасці антыфашысцкай барацьбы ў Заходняй Беларусі. Антыфашысцкія выступленні ў гета. Узмацненне партызанскага руху пасля разгрому нямецка-фашысцкіх войскаў пад Масквой. Баявая дзейнасць партызан. Суражскія (Віцебскія) «вароты». Арганізацыйная структура савецкага партызанскага руху. Стварэнне Цэнтральнага штаба партызанскага руху (ЦШПР) і Беларускага штаба партызанскага руху (БШПР). Партызанскія зоны. Партызанскія рэйды. Узаемаадносіны партызан і мірнага насельніцтва. Супраціўленне насельніцтва акупантам, зрыў іх палітычных і эканамічных мерапрыемстваў. «Рэйкавая вайна», яе этапы і значэнне. Дзейнасць нацыянальных антыфашысцкіх фарміраванняў.

Тэма 10.6. Вызваленне Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў

Гістарыяграфія пытання. Пачатак вызвалення Беларусі восенню 1943 – зімой 1944 гг. Аперацыя «Канцэрт». Беларуская наступальная аперацыя «Баграціён». Сумесныя дзеянні партызан з часцямі Чырвонай Арміі. Акружэнне і разгром фашысцкіх войскаў пад Віцебскам, Бабруйскам, Мінскам. Вызваленне сталіцы Савецкай Беларусі. Парад савецкіх партызан. Брэсцка-Люблінская наступальная аперацыя. Завяршэнне вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Пачатак аднаўлення народнай гаспадаркі, устаноў адукацыі і культуры на вызваленай тэрыторыі, актыўная дапамога ў гэтым народаў Савецкага Саюза. Перамога над фашысцкай Германіяй. Завяршэнне Вялікай Айчыннай вайны і Другой сусветнай вайны. Уклад беларускага народа ў разгром фашысцкай Германіі і мілітарызцкай

Японіі. Праца эвакуіраванага насельніцтва Беларусі ў савецкім тыле. Удзел беларусаў у еўрапейскім руху Супраціўлення. Людскія, матэрыяльныя і культурныя страты Беларусі ў гады Другой сусветнай вайны і Вялікай Айчыннай вайны. Уклад беларускага народа ў Перамогу. Вялікая Айчынная вайна ў гістарычнай памяці беларусаў.

Раздзел 11.

БЕЛАРУСЬ У ПАСЛЯВАЕННЫ ПЕРЫЯД (ДРУГАЯ ПАЛОВА 40-Х – ПЕРШАЯ ПАЛОВА 50-х ГГ. XX СТ.)

Тэма 11.1. Аднаўленне і развіццё народнай гаспадаркі Беларусі (другая палова 40-х – першая палова 50-х гг. XX ст.)

Агляд гістарыяграфіі. Класіфікацыя крыніц. Страты Беларусі ў перыяд Вялікай Айчыннай вайны. Аднаўленчыя работы ў гады чацвёртай пяцігодкі (1946–1950 гг.). Шляхі і сродкі аднаўлення народнай гаспадаркі Беларусі. Дапамога народаў СССР. Аднаўленне і рэканструкцыя прамысловых прадпрыемстваў, энергетычнай і паліўнай базы, чыгункі. Узнаўленне гарадоў. Пасляваенная індустрыялізацыя Беларусі, яе сутнасць і вынікі. Стварэнне новых галін прамысловасці. Прамысловае развіццё заходніх абласцей БССР. Рост рабочага класа. Роля жанчын і падлеткаў у аднаўленчых работах.

Становішча сельскай гаспадаркі пасля вызвалення рэспублікі. Цяжкасці яе аднаўлення. Калектывізацыя ў заходніх абласцях БССР і яе вынікі. Ліквідацыя хутароў. Узбуйненне калгасаў. Сістэма кіравання калгасамі. Дзяржнарыхтоўкі. Скарачэнне прысядзібных гаспадарак. Прычыны адставання сельскай гаспадаркі ад тэмпаў адраджэння прамысловасці і транспарту і метады іх пераадольвання.

Тэма 11.2. Становішча насельніцтва. Культура, навука і адукацыя Беларусі (другая палова 40-х – першая палова 50-х гг. XX ст.)

Сацыяльнае і матэрыяльнае становішча насельніцтва рэспублікі. Картачная сістэма. Заработная плата рабочых і служачых. Падатковая палітыка ў вёсцы. Прымузовыя пазыкі. Жыллёвае будаўніцтва. Адмена картачнай сістэмы і правядзенне грашовай рэформы. Зніжэнні цэн. Наладжванне медыцынскага і сацыяльнага забеспячэння. Уладкаванне дзяцей-сірот. Радыефікацыя вёскі. Рэпатрыяцыя. Аднаўленне і развіццё агульнаадукацыйнай, сярэдняй спецыяльнай школы, вышэйшых навучальных устаноў, бібліятэк, клубаў. Падрыхтоўка навукова-педагагічных кадраў. Аднаўленне і пашырэнне дзейнасці навуковых устаноў. Змена прыярытэтаў навуковых даследаванняў. Развіццё беларускай літаратуры. Творчасць Я. Коласа, І. Шамякіна, І. Мележа, П. Пестрака, Я. Брыля, К. Крапівы, М. Танка і інш. Дзейнасць тэатральных калектываў. Развіццё музычнага мастацтва. Творчасць М. Аладава, А. Багатырова, У. Алоўнікава, Ю. Семянякі і інш. Выяўленчае мастацтва. Тэматыка твораў мастакоў І. Ахрэмчыка, Я. Зайцава, У. Сухаверхава і інш. Гераічная тэматыка скульптураў З. Азгура, А. Бембея, А. Глебава і інш. Архітэктура і горадабудаўніцтва. Кінамастацтва.

Тэма 11.3. Грамадска-палітычнае жыццё Беларусі (другая палова 40-х – першая палова 50-х гг. XX ст.).

Асноўныя тэндэнцыі развіцця савецкага грамадства. Надзеі на дэмакратызацыю грамадскага жыцця. Умацаванне адміністрацыйна-каманднай сістэмы. Формы і метады дзейнасці партыйных, савецкіх, камсамольскіх, прафсаюзных і грамадскіх арганізацый, іх роля ў жыцці рэспублікі. П. К. Панамарэнка. М. І. Гусараў. М. С. Патолічаў. Грамадска-палітычная праца ў заходніх абласцях рэспублікі. Стварэнне і дзейнасць палітаддзелаў у заходніх абласцях. Выхад БССР на міжнародную арэну. Беларусь – адна з краін-заснавальніц ААН. К. Кісялёў. Удзел у працы спецыялізаваных органаў ААН. Вырашэнне пытання аб заходніх межах БССР у 1945 г. Палітыка па нацыянальным пытанні, перасяленні. Новая хваля рэпрэсій (П. Саевіч, А. Жэбрак, барацьба з «каспапалітызмам» і інш.).

Раздзел 12.

БЕЛАРУСЬ У ПЕРЫЯД СПРОБ РЭФОРМАЎ І КРЫЗІСА АДМІНІСТРАЦЫЙНА-КАМАНДНАЙ СІСТЭМЫ (СЯРЭДЗІНА 50-Х – 80-Я ГГ. XX СТ.)

Тэма 12.1. Грамадска-палітычнае жыццё ў Беларусі (сярэдзіна 50-х – 80-я гг. XX ст.)

Крыніцы і гістарыяграфія. «Хрушчоўская адліга». XX з’езд КПСС і яго рашэнні. Пачатак працэса рэабілітацыі і яго супярэчнасці. Спробы абнаўлення адміністрацыйна-каманднай сістэмы. Пашырэнне правоў саюзных рэспублік. К. Т. Мазураў. Перабудова партыйных, савецкіх і грамадскіх арганізацый паводле вытворчага прынцыпу (прамысловыя і сельскія). Скарачэнне сельскіх раёнаў. Канцэпцыя пабудовы камунізму і развітога сацыялістычнага грамадства. Змены ў кіраванні гаспадарчым і грамадска-палітычным жыццём у рэспубліцы. П. М. Машэраў, С. В. Прытыцкі. Канстытуцыя БССР 1978 г. Рух за камуністычныя адносіны да працы. Дысідэнцтва. Палітыка савецкай улады ў адносінах да царквы. Палітыка «перабудовы». Канцэпцыя паскарэння сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны. Курс на ўдасканаленне сацыялізму. Дэмакратызацыя грамадства. Рэфармаванне палітычнай сістэмы. Ажыўленне царкоўнага жыцця. Узнікненне неформальных аб’яднанняў «Талака», «Паходня», «Узгор’е» і інш. Новы этап рэабілітацыі ахвяр палітычных рэпрэсій. І з’езд народных дэпутатаў СССР. Дэмакратызацыя выбарчай сістэмы. Выбары ў Вярхоўны Савет БССР (1990). Аслабленне пазіцый КПБ у палітычным жыцці рэспублікі. Пачатак фарміравання шматпартыйнасці. Палітычны крызіс у СССР, асаблівасці яго праяўлення ў Беларусі. Спробы рэфармавання СССР. Прычыны крызісу перабудовы.

Тэма 12.2. Развіццё прамысловасці і транспарту Беларусі (сярэдзіна 50-х – 80-я гг. XX ст.)

Будаўніцтва новых і мадэрнізацыя дзеючых прадпрыемстваў і транспарту ва ўмовах навукова-тэхнічнай рэвалюцыі. З’яўленне новых галін вытворчасці. Асаблівасці НТР у Беларусі. Рэформа кіравання прамысловасцю 1957 г. Рэформа 1965 г. і яе ажыццяўленне ў Беларусі. Пераход ад тэрытарыяльнай да галіновай формы кіравання прамысловасцю і транспартам. Поспехі і недахопы ў развіцці прамысловасці. Прычыны згортвання рэформы. Стварэнне буйных

вытворчых комплексаў і аб'яднанняў. Уплыў ваенна-прамысловага комплексу на тэхнічны прагрэс. Праблема ўкаранення ў вытворчасць дасягненняў навукі і тэхнікі. Здабыткі і праблемы ў развіцці эканомікі ў 1970–1980 гг. Крызіс савецкай эканамічнай мадэлі. Спробы інтэнсіфікацыі вытворчасці.

Тэма 12.3. Развіццё сельскай гаспадаркі Беларусі (сярэдзіна 50-х – 80-я гг. XX ст.).

Пошукі шляхоў пераадолення складанасцяў у развіцці вёскі. Рэарганізацыя МТС. Удзел працоўных Беларусі ў асваенні цалінных і залежных зямель. Спробы рэформ у сельскай гаспадарцы, іх сутнасць і вынікі. Паглыбленне спецыялізацыі і канцэнтрацыі вытворчасці. Умацаванне матэрыяльна-тэхнічнай базы. Падрыхтоўка кадраў спецыялістаў. Меліярацыя, хімізацыя сельскагаспадарчых угоддзяў і іх вынікі. Тэрытарыяльна-прамысловыя комплексы. Харчовая праграма 1982 г. Новыя з'явы ў развіцці сельскай гаспадаркі ў другой палове 1980-х гг. Стварэнне аграпрамысловых комплексаў. Міграцыя сельскага насельніцтва.

Тэма 12.4. Становішча насельніцтва. Культура, навука і адукацыя Беларусі (сярэдзіна 50-х – 80-я гг. XX ст.).

Шляхі паляпшэння дабрабыту насельніцтва. Спыненне падпіскі на дзяржаўныя пазыкі. Павышэнне памераў пенсій і ўвядзенне пенсій для калгаснікаў. Скарачэнне рабочага дня і працоўнага тыдня. Вызваленне сялянскіх гаспадарак ад абавязковых паставак дзяржаве сельскагаспадарчай прадукцыі. Рост грамадскіх фондаў спажывання. Жыллёвае будаўніцтва. Пашырэнне сферы бытавых паслуг. Аперажаючы рост даходаў над павелічэннем тавараў і паслуг. З'яўленне дэфіцыту тавараў. Медыцынскае абслугоўванне. Урбанізацыя. Змены ў сацыяльнай структуры грамадства. Уплыў НТР на развіццё адукацыі, новыя навучальныя ўстановы. Пераход да абавязковай 8-гадовай і сярэдняй адукацыі. Пашырэнне сеткі вышэйшых і сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў і прафесійна-тэхнічных вучылішчаў. Навукова-даследчыя ўстановы і іх дзейнасць. Дасягненні беларускай навукі. БДУ. А. Сеўчанка. АН БССР. В. Купрэвіч, М. Барысевіч. Асноўная тэматыка навуковых даследаванняў. Літаратура. Творчасць І. Мележа, М. Танка, І. Шамякіна, К. Крапівы і інш. А. Адамовіч, В. Быкаў, А. Вярцінскі, У. Караткевіч, І. Навуменка, І. Чыгрынаў і інш. Дасягненні ў тэатральным, музычным, выяўленчым і манументальным мастацтве. М. Савіцкі. Архітэктура і горадабудаўніцтва. Развіццё і дзейнасць культурна-асветных устаноў.

Тэма 12.5. Беларусь на міжнароднай арэне (сярэдзіна 50-х – 80-я гг. XX ст.).

Дзейнасць Беларусі ў ААН. Членства Беларусі ў міжнародных арганізацыях: ЮНЕСКА, Міжнароднай арганізацыі працы, Сусветнай арганізацыі здароў'я і інш. Эканамічнае і гандлёвае супрацоўніцтва з замежнымі краінамі. Культурныя, навуковыя, спартыўныя і турыстычныя сувязі БССР.

**Раздзел 13.
БЕЛАРУСЬ НА СУЧАСНЫМ ЭТАПЕ РАЗВІЦЦЯ**

Тэма 13.1. Беларусь на шляху да незалежнасці.

Цяжкасці пераходу ад цэнтралізаванай адміністрацыйна-каманднай сістэмы да рыначнай эканомікі. Разрыў ранейшых эканамічных сувязей. Энергетычная праблема. Скарачэнне аб'ёмаў вытворчасці. Інфляцыйныя працэсы. Зніжэнне ўзроўню жыцця насельніцтва. Наступствы Чарнобыльскай катастрофы. Сацыяльная напружанасць у грамадстве ў 1990-я. Эканамічныя рэформы. Усталяванне розных форм уласнасці і гаспадарання. Прыватызацыя і яе супярэчнасці ў Беларусі. Стварэнне камерцыйных структур і сумесных прадпрыемстваў. Знешнеэканамічныя сувязі. Узмацненне руху за нацыянальнае адраджэнне і суверэнітэт Беларусі. Дэкларацыя Вярхоўнага Савета БССР ад 27 ліпеня 1990 г. аб дзяржаўным суверэнітэце рэспублікі. Спробы захавання СССР.

Тэма 13.2. Абвяшчэнне незалежнасці Рэспублікі Беларусь

Жнівеньскі путч 1991 г. і яго ўздзеянне на грамадска-палітычнае развіццё ў Беларусі. Прыпыненне дзейнасці КПСС–КПБ. Наданне Дэкларацыі аб суверэнітэце статуса канстытуцыйнага закона. Змена назвы рэспублікі і ўвядзенне новай дзяржаўнай сімволікі. Распад СССР, утварэнне Садружнасці Незалежных Дзяржаў (СНД). Перамены ў сістэме органаў улады і кіравання ў сувязі з абвяшчэннем незалежнасці рэспублікі. Законатворчасць Вярхоўнага Савета.

Тэма 13.3. Станаўленне палітычнай сістэмы ў Рэспубліцы Беларусь

Прыняцце Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь.. Першыя выбары Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь у 1994 г. Змены і рэфармаванне сістэмы выканаўчай і заканадаўчай улады Рэспублікі Беларусь. Прэзідэнтская рэспубліка — выбар беларускага народа. Рэферэндумы 1995, 1996, 2004 і 2022 гг. і іх уплыў на стабілізацыю абстаноўкі ў краіне. Транфармацыя палітычных інстытутаў. Усебеларускі Народны Сход — захаванне традыцый народаўладдзя. Заканадаўчая, выканаўчая і судовая ўлада ў сучаснай Рэспубліцы Беларусь. Сістэма органаў мясцовага кіравання і самакіравання. Сучасныя дасягненні беларускай дзяржавы.

Тэма 13.4. Сацыяльна-эканамічнае становішча Рэспублікі Беларусь.

Станаўленне рыначных адносін у аграрным сектары эканомікі. Эканамічная і сацыяльная падтрымка дзяржавы. Спецыфіка эканомікі Беларусі і яе месца на міжнародным рынку. Праграма Прэзідэнта і Савета Міністраў па выхадзе з крызісу 1990-х гадоў. Зніжэнне інфляцыі, ажыўленне вытворчасці. Курс на сацыяльна арыентаваную рыначную эканоміку. Грашовая-фінансавая сістэма. Беларуская мадэль сацыяльна-эканамічнага развіцця. Мадэрнізацыйныя працэсы ў эканоміцы. Усебеларускія народныя сходы і Праграмы сацыяльна-эканамічнага развіцця.

Тэма 13.5. Рэспублікі Беларусь у геапалітычнай прасторы. Дыпламатычнае прызнанне Рэспублікі Беларусь. Статус без'ядзернай і нейтральнай дзяржавы. Канцэпцыя нацыянальнай бяспекі краіны. Павышэнне актыўнасці Рэспублікі Беларусь у дзейнасці ААН і іншых міжнародных арганізацый. Стварэнне СНД, яе структура і дзейнасць.

Шматвектарнасць знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь. Узаемаадносіны з Расійскай Федэрацыяй і краінамі СНД. Дагавор аб Саюзе Беларусі з Расіяй 1997 г. Дагавор аб стварэнні Саюзнай дзяржавы 1999 г. Супрацоўніцтва з Расіяй на міжрэгіянальным узроўні. Стварэнне і дзейнасць ЕўрАзЭС, ЕАЭС. Мытны саюз. Станаўленне і развіццё ўзаемаадносін Рэспублікі Беларусь з Кітайскай Народнай Рэспублікай. Міжнародныя сувязі Беларусі з краінамі Блізкага Ўсходу і Афрыкі, Лацінскай Амерыкі, Азіі.

Тэма 13.6. Культура, адукацыя, навука Рэспублікі Беларусь. Нацыянальна-культурнае развіццё.

Уплыў дэмакратызацыі грамадска-палітычнага жыцця на актывізацыю духоўнага патэнцыялу рэспублікі. Нацыянальна-культурнае адраджэнне. Нацыянальны і канфесійны склад насельніцтва. Моўная палітыка. Удасканаленне сістэмы нацыянальнай адукацыі. Рэформа агульнаадукацыйнай школы, змены ў сістэме падрыхтоўкі спецыялістаў у ВНУ. Супярэчнасці і перспектывы развіцця беларускай навукі. Рэформа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, інтэграцыя ў міжнародную навуковую супольнасць. Развіццё навукі ў вышэйшай школе. БДУ. Рэформа агульнаадукацыйнай школы і змены ў сістэме вышэйшай адукацыі ў пачатку XXI ст. Кодэкс аб адукацыі. Новы этап у развіцці літаратуры, тэатра, кіно, мастацтва, архітэктуры: дасягненні і цяжкасці. Правядзенне музычных фестываляў. Пашырэнне неформальных тэндэнцый у выяўленчым мастацтве. Дасягненні кінамастацтва Беларусі. Спартыўныя дасягненні Рэспублікі Беларусь. Праблемы і перспектывы беларускага культурнага адраджэння.

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Асноўная літаратура:

1. Лукашенко, А. Г. Исторический выбор Беларуси : Лекция Президента Республики Беларусь в Белорусском государственном университете, Минск, 14 марта 2003 г. – Минск : БГУ, 2003. – 45, [2] с.
2. Гісторыя беларускай дзяржаўнасці: вучэбны дапаможнік для студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі. Сацыяльна-гуманітарны цыкл. Базавы кампанент, пад агульнай рэдакцыяй І.А.Марзалюка. Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2024 — 448 с.
3. Геноцид белорусского народа = Genocide of the Belarusian people: информационно-аналитические материалы и документы / Генеральная прокуратура Республики Беларусь; под общей редакцией А.И. Шведа. — Минск : Беларусь, 2022. – 175 с.
4. Вялікая Айчынная вайна савецкага народа (у кантэксце Другой сусветнай вайны) : вучэбны дапаможнік / А.А. Каваленя [і інш.]; пад рэд. Акад. НАН Беларусі А.А.Кавалені. — Мінск : РІВШ, 2022. — 280 с.
5. Вялікая Айчынная вайна савецкага народа (у кантэксце Другой сусветнай вайны) : вучэб. дапам. для студэнтаў устаноў, якія забяспечваюць атрыманне выш. адукацыі / А. А. Каваленя і інш. – Мінск : Выд. цэнтр Беларус. дзярж. ун-та, 2022. – 278, [1] с.
6. Гісторыя беларускай дзяржаўнасці: вучэбны дапаможнік / Марзалюк І. А., Каханоўскі А. Г., Ходзін С. М. [і інш.]. – Мінск : “Адукацыя і выхаванне”, 2024. – 447 с.
7. Гісторыя Беларусі: у 6 т. / рэдкал.: М. Касцюк (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск: Экаперспектыва, 2007–2011.
8. Гісторыя беларускай дзяржаўнасці ў канцы XVIII – пачатку XX ст.: у 2 кн. / НАН Беларусі, Ін-т гісторыі. – Мінск : Беларуская навука, 2011–2012.
9. Гісторыя Беларусі: У 2 ч. Ч. 1. Са старажытных часоў да кан. XVIII ст. : Курс лекцый / І. П. Крэнь, І. І. Коўкель, С. В. Марозава [і інш.]. – Мінск : РІВШ БДУ, 2000. – 656 с.
10. Гісторыя Беларусі: У 2 ч. Ч. 2. XIX–XX стст. : Курс лекцый / П. І. Брыгадзін, У. Ф. Ладзеў, П. І. Зялінскі [і інш.]. – Мінск : РІВШ БДУ, 2002. – 656 с.
11. Гісторыя Беларусі ў кантэксце еўрапейскай цывілізацыі : вучэбны дапаможнік для студэнтаў вышэйшых навучальных устаноў / П. І. Брыгадзін. – Мінск : ДІКСТ БДУ, 2015. – 287 с.
12. Доўнар, Т. І. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі / Т. І. Доўнар. – 3-е выд. – Мінск : Амалфея, 2009. – 399 с.
13. История Беларуси в контексте европейской цивилизации: учебное пособие для студентов учреждений высшего образования / [С. А. Елизаров и др.]. – 2-е изд., исправленное. – Минск : Вышэйшая школа, 2016. – 398, [1] с.
14. Каханоўскі, А. Г. Гісторыя Беларусі другой паловы XIX – пачатку XX ст. / А. Г. Каханоўскі ; Беларус. дзярж. ун-т. – Мінск : БДУ, 2017. – 251 с.
15. Лыч, Л. М. Гісторыя культуры Беларусі / Л. М. Лыч, У. І. Навіцкі. – 3-е выд., дапоўн. – Мінск : Современная школа, 2008. – 510 с.

16. Нарысы гісторыі Беларусі : у 2 ч. / М. П. Касцюк [і інш.]. – Мінск : Беларусь, 1994. – 527 с.

Дадатковая літаратура:

17. Вішнеўская, І. У. Гісторыя палітычнай і прававой думкі Беларусі на мяжы еўрапейскіх цывілізацый (IX – пачатак XXI ст.): манаграфія / І. У. Вішнеўская. – Мінск, 2008. – 296 с.

18. Вішнеўскі, А. Ф. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі ў дакументах і матэрыялах (са старажытных часоў да нашых дзён): вучэбны дапаможнік / А. Ф. Вішнеўскі, Я. А. Юхо; пад рэд. А. Ф. Вішнеўскага; Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь. Акадэмія МУС. – Мінск, 2003. – 319 с.

19. Вклад белорусского народа в Победу в Великой Отечественной войне / А. М. Литвин [и др.] ; редкол.: А. А. Коваленя (гл. ред.) [и др.]. – 2-е изд. – Минск : Беларуская навука, 2016. – 495 с.

20. Гісторыя Беларусі ў кантэксце сусветнай цывілізацыі / В. І. Галубовіч [і інш.]; пад агульнай рэдакцыяй В. І. Галубовіча, Ю. М. Бохана. – 4-е выданне. – Мінск : Экаперспектыва, 2007. – 477 с.

21. Гісторыя палітычнай і прававой думкі Беларусі / В.Ф. Шалькевіч. – Мінск : Маладзежнае навуковае супрацоўніцтва, 2002. – 248 с.

22. Грамадска-палітычнае жыццё ў Беларусі, 1772–1917 гг. / А. У. Унучак [і інш.]; рэдкал.: В. В. Даніловіч (гал. рэд.) [і інш.] ; Нац. акад. навук Беларусі, Ін-т гісторыі. – Мінск: Беларуская навука, 2018. – 573 с.

23. Дзяржаўнасць Беларусі : гісторыя і сучаснасць : метада. дапаможнік па курсу «Гісторыя Беларусі» / Я. К. Новік [і інш.]. – Мінск : БДУІР, 2011. – 40 с.

24. Довнар-Запольский, М. В. История Белоруссии / М. В. Довнар-Запольский. – 4-е изд. – Минск : Беларусь, 2016. – 590 с.

25. Зялінскі, П. І. Гісторыя Беларусі (1917–1945): дапаможнік / П. І. Зялінскі, У. К. Коршук, У. Ф. Ладысеў. – Мінск : БДУ, 2012. – 270, [1] с.

26. Канфесіі на Беларусі, канец XVIII – XX ст. / В. В. Грыгор’ева [і інш.]; навук. Рэд. У.І. Навіцкі. – Мінск : Экаперспектыва, 1998. – 340 с.

27. Канфесійны фактар у сацыяльным развіцці Беларусі (канец XVIII – пачатак XX ст.) / В. В. Яноўская [і інш.]. – Мінск: Беларуская навука, 2015. – 496 с.

28. Круталевич, В. А. История Беларуси : становление национальной державности (1917–1922 гг.) / В. А. Круталевич. – 2-е изд., доп. – Минск : Право и экономика, 2003. – 585, [3] с.

29. Ладысеў, У. Ф. Паміж Усходам і Захадам: станаўленне дзяржаўнасці і тэрытарыяльнай цэласнасці Беларусі (1917–1939 гг.) / У. Ф. Ладысеў, П. І. Брыгадзін. – Мінск : БДУ, 2003. – 307 с.

30. Малиновский, В. И. История белорусской государственности : Уч. пособие для студентов вузов, слушателей системы последиplomного образования. / В.И. Малиновский. – Минск : Беларусь, 2003 – 199 с.

31. Марзалюк, І. А. Людзі даўняй Беларусі : этнаканфесійныя і сацыякультурныя стэрэатыпы (X–XVIII стст.) / І. А. Марзалюк. – Магілёў : МДУ, 2003. – 321, [1] с.

32. Марзалюк, І. А. Этнічны і канфесійны свет беларускага горада, XVI–

XVIII стст. : (этнаканфесійны склад насельніцтва, этнічныя і канфесійныя стэрэатыпы беларускіх гараджан) / І. А. Марзалюк. – Магілёў : МДУ, 2007. – 162, [2] с.

33. Нарыс гісторыі беларускай дзяржаўнасці : XX стагоддзе / М. П. Касцюк і інш. – Мінск : Беларуская навука, 2008. – 614, [1] с.

34. Национальная экономика Беларуси: учебник / В.Н. Шимов [и др.]; под ред. В.Н. Шимова. – 4-е изд., перераб. и доп. – Минск: БГЭУ, 2012. – 651 с.

35. На шляху станаўлення беларускай нацыі: гістарыяграфічныя здабыткі і праблемы / В. В. Яноўская і інш.; навук. рэд. В. В. Яноўская; НАН Беларусі, Інстытут гісторыі. – Беларуская навука, 2011. – 311 с.

36. Освобождение Беларуси, 1943–1944. / ред. кол. И. И. Басик, А. А. Каваленя [и др.] – Минск : Беларуская навука, 2014. – 944 с.

37. Соколова, М. А. Общественные движения на территории Беларуси (XIX – начало XX в.): историография, методологические принципы исследования / М. А. Соколова. – Минск: Беларус. навука, 2011. – 448 с.

38. Падокшын, С. А. Унія. Дзяржаўнасць. Культура (філасофска-гістарычны аналіз) / С. А. Падокшын. – Мінск : Беларуская навука, 1998. – 111 с.

39. Пичета, В. И. История белорусского народа / В. И. Пичета. – Минск : Изд. центр Белорус. гос. ун-та, 2003. – 182, [1] с.

40. Проблемы формирования белорусской государственности в XX – начале XXI века: избранные труды Н. С. Сташкевича / под науч. редак. А. Н. Данилова, В. С. Кошелева. – Минск : РИВШ, 2012. – 240 с.

41. Протьюко, Т. С. Становление советской тоталитарной системы в Беларуси (1917–1941 гг.) / Т. С. Протьюко. – Минск : Тэсей, 2002. – 686, [1] с., [36] л. ил.

42. С верой в Победу : Беларусь в Великой Отечественной войне : 100 вопросов и ответов / А. А. Коваленя, Б. Д. Долготович, Д. Н. Хромченко. – 2-е изд., испр. и доп. – Минск : Беларуская навука, 2014. – 215 с.

43. Сільчанка, М. У. Паходжанне дзяржавы і права: вучэб. дап. / М. У. Сільчанка. – Мінск : Тэсей, 2005. – 144с.

44. Снапкоўскі, У. Е. Гісторыя знешняй палітыкі Беларусі : вучэб. дапам. : у 2 ч. / У. Е. Снапкоўскі. – Мінск: БДУ, 2004.

45. Становление и развитие белорусской государственности / А. Г. Кохановский и др. – Минск : Белорусский государственный университет, 2011. – 42, [2] с.

46. Турук, Ф. Ф. Белорусское движение / Ф. Ф. Турук. – М.: Госиздат, 1921. – 143 с.

47. Чудаков, М. Ф. Конституционный процесс в Беларуси (1447–1996 гг.): монография / М. Ф. Чудаков. – Мінск : Академия управления при Президенте Республики Беларусь, 2004. – 327 с.

48. Шаланда, А. І. Сімвалы і гербы зямель Беларусі ў X-XVIII стст. : геральдычна-сфрагістычныя нарысы / А. І. Шаланда. – 2-е выд. – Мінск : Беларус. навука, 2012. – 182 с.

49. Экономическая история Беларуси: учеб. пособие / В.И. Голубович [и др.]; под общ. ред. проф. В.И. Голубовича. – 5-е изд. – Минск: Современная

школа, 2007. – 392 с.

50. Юхо, Я. А. Кароткі нарыс дзяржавы і права Беларусі / Я. А. Юхо. – Мінск: Універсітэцкае, 1992. – 270 с.

51. Яковчук, В. И. Теория и практика государственного управления: история развития: пособие / В. И. Яковчук. – Минск: Акад. упр. при Президенте Республики Беларусь, 2016. – 164 с.